

**ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИЙ ІНСТИТУТ
ДЕРЖАВНОГО ТОРГОВЕЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ**

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

«ПРЯМІ ІНОЗЕМНІ ІНВЕСТИЦІЇ В РОЗВИТКУ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ»

на матеріалах Міністерства фінансів України

Студента 2 курсу, 704 групи,
Спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа, страхування
та фондовий ринок»
освітньої програми
«Фінансовий моніторинг та
податковий менеджмент»

Зазубека Юрія
Михайловича

Науковий керівник
(к. е. н., доцент)

Грицюк Ілля
Васильович

Завідувач кафедри
(д. е. н., професор)

Чорновол Алла
Олегівна

Чернівці 2024

АНОТАЦІЯ НА КВАЛІФІКАЦІЙНУ РОБОТУ

Студента Зазубека Юрія Михайловича

Кафедра фінансів, обліку і оподаткування

Спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та фондовий ринок»

Тема роботи: Прямі іноземні інвестиції в розвитку економіки України

Анотація

У науковій роботі за результатами дослідження було досягнуто поставленої мети, а саме розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнної відбудови. По-перше, визначено економічну сутність інвестицій та проведено їх класифікацію. По-друге, досліджено механізм залучення інвестицій. Встановлено, що цей механізм складається з п'яти структурних елементів, які взаємопов'язані: суб'єкти, що інвестують; суб'єкти, що залучають інвестиції; самі інвестиції; форми та методи залучення інвестицій. Різноманітність форм та методів залучення інвестицій дозволяє класифікувати механізми за різними класифікаційними ознаками. Зрештою, було сформовано та запропоновано стратегію вдосконалення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнної відбудови, яка включає заходи зі спрощення податкової системи та зниження податкового навантаження, впровадження антикорупційних реформ, розширення програм підтримки малого та середнього бізнесу, а також заходи, спрямовані на інтеграцію в ЄС і НАТО.

The summary

In the scientific work, based on the results of the research, the set goal was achieved, namely, practical recommendations were developed for improving the mechanism of attracting investments to the economy of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction. First, the economic essence of investments was determined and their classification was carried out. Secondly, the investment attraction mechanism was investigated. It was established that this mechanism consists of five interrelated structural elements: investing entities; entities attracting investments; the investments themselves; forms and methods of investment attraction. The variety of forms and methods of investment attraction allows to classify the mechanisms according to different classification features. In the end, a strategy was formed and proposed to improve the mechanism of attracting investments to the economy of Ukraine in the conditions of post-war reconstruction, which includes measures to simplify the tax system and reduce the tax burden, the implementation of anti-corruption reforms, the expansion of small and medium-sized business support programs, as well as measures aimed at integration in the EU and NATO.

ЗМІСТ

ВСТУП	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ	7
1.1. Економічний зміст та види прямих іноземних інвестицій	7
1.2. Вплив прямих іноземних інвестицій на економіку приймаючої країни	14
1.3. Умови та чинники формування сприятливого інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості країни	19
Висновки до розділу 1.	27
РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МАСШТАБІВ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ	29
2.1. Дослідження стану, тенденцій та особливостей прямих іноземних інвестицій в національній економіці	29
2.2. Вплив війни в Україні на інвестиційний клімат та динаміку інвестиційних процесів	39
Висновки до розділу 2.	45
РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ	47
3.1. Пропозиції щодо удосконалення механізму залучення іноземних інвестицій в Україну	47
3.2. Заходи та інструменти підвищення інвестиційної привабливості України	52
3.3. Стратегія покращення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнного відновлення	57
Висновки до розділу 3.	59
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	63
ДОДАТКИ	69

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Відновлення країни після війни є надзвичайно складним завданням через низку причин, серед яких значний зовнішній борг, високий рівень інфляції та суттєве зниження ВВП через масштабні руйнування інфраструктури, будівель та економіки загалом, а також людські втрати і травми. Це призведе до зменшення виробництва, зростання безробіття та зниження рівня життя населення. Інвестиції є необхідними для відбудови країни після війни, оскільки вони забезпечують ресурси для відновлення економіки, інфраструктури та виробництва. Вони можуть надходити як з внутрішніх, так і з зовнішніх джерел, і включати фінансову підтримку, технічну допомогу та інші ресурси. В залежності від масштабу руйнувань та інших чинників, необхідні значні інвестиції, без яких відновлення може зайняти багато років або навіть бути неможливим. Інвестиції є ключовим елементом для забезпечення сталого економічного розвитку та підвищення якості життя населення після війни.

Післявоєнне відновлення потребує гнучкості та адаптації механізмів залучення інвестицій. Ця робота спрямована на пропозицію шляхів удосконалення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнної відбудови. Питання сутності інвестицій та інвестиційної діяльності досліджували як вітчизняні, так і зарубіжні науковці, зокрема: Матвійчук О. А., Шевченко С. Ю., Шарп У., Александер Г., Бейлі Дж., Гітман Л. Дж., Джонк М.Д., Макконнелл К. Р., Брю С. Л., Яременко О. В., Коваленко Ю.М., Скоробогатова Н.Є. та інші. Щодо механізмів залучення інвестицій, то це питання вивчали Георгіаді Н. Г., Федорчак О. Є., Бойко А. О., Боженко В. В., Безрук В. В., Герасимчук В. Г. та інші. Хоча питання досить повно висвітлене у працях різних науковців, вони не досліджують вплив війни та інвестиційну діяльність в умовах післявоєнної відбудови.

Мета роботи – це розробка теоретико-методичних основ та надання практичних рекомендацій щодо вдосконалення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнного відновлення.

Завданнями роботи є:

- визначити економічну сутність інвестицій та провести їх класифікацію;
- дослідити механізм залучення інвестицій;
- систематизувати методичні підходи до оцінювання ефективності залучення інвестицій;
- визначити фактори, що впливають на процес залучення інвестицій в економіку України, та дослідити щільність і направленість цього зв'язку;
- оцінити ефективність залучення інвестицій в економіку України та інших країн;
- систематизувати проблеми та перспективи залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнного відновлення;
- виявити та запропонувати шляхи підвищення ефективності залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнного відновлення;
- сформулювати та запропонувати стратегію вдосконалення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнного відновлення.

Об'єктом роботи є механізм залучення інвестицій в економіку України.

Предметом роботи є процес залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнного відновлення.

Методи дослідження. Під час виконання роботи було використано такі методи дослідження, як метод абстрагування, наукового узагальнення та систематизації, аналізу й синтезу, індукції та дедукції при дослідженні теоретичних основ інвестування; метод узагальнення економічної інформації, економічного моделювання та прогнозування, зокрема кореляційно-регресійний аналіз, метод формалізації та методи аналізу й синтезу при виконанні другого розділу роботи.

Інформаційну базу представляють законодавчі й нормативні акти Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Національного банку України;

нормативні документи, аналітичні огляди, статистичні звіти міністерств і відомств України, інших органів державного і регіонального управління; офіційні дані Державної служби статистики України та Національної комісії, що здійснює державне регулювання у сфері ринків фінансових послуг; звітні дані науково-дослідних організацій і установ; фінансова звітність окремих страхових компаній, монографічні дослідження та наукові публікації.

Наукова новизна одержаних результатів роботи полягає в удосконаленні теоретичних, методичних та організаційних положень щодо аналізу та удосконалення впливу прямих іноземних інвестицій в розвиток економіки України.

Публікації. Основні положення та результати випускної кваліфікаційної роботи були опублікованими у збірнику студентських наукових праць ЧТЕІ ДТЕУ на тему дослідження.

Обсяг та структура випускної кваліфікаційної роботи. Випускна кваліфікаційна робота складається із вступу, 3 розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРЯМОГО ІНОЗЕМНОГО ІНВЕСТИВАННЯ В НАЦІОНАЛЬНУ ЕКОНОМІКУ

1.1. Економічний зміст та види прямих іноземних інвестицій

Згідно з методологією Міжнародного валютного фонду, методичними рекомендаціями Статистичного комітету Європейського Союзу та Організації економічного співробітництва та розвитку, прямі іноземні інвестиції - це такі інвестиції, які створюють основу для довгострокових економічних відносин та інтересів між прямими іноземними інвесторами та підприємствами прямого інвестування [43]. Іншими словами, це довгострокові кредити або вливання капіталу у формі власності в іноземну компанію, яка контролюється інвестором. Десять і більше відсотків звичайних акцій або прав голосу зазвичай вважається нижньою межею, за якої іноземний прямий інвестор має можливість брати участь в управлінні підприємством прямого інвестування.

Прямі інвестиції включають як первинну операцію, що встановлює відносини між інвестором і підприємством, так і всі наступні операції з капіталом між ними та між афілійованими підприємствами, як зареєстрованими, так і не зареєстрованими. Слід зазначити, що операції з капіталом, які не призводять до жодних розрахунків, наприклад, обмін акціями між афілійованими компаніями, також повинні бути відображені в платіжному балансі.

Кругман і Обстфельд виділили прямі іноземні інвестиції (ПІІ) як транснаціональний рух капіталу, коли материнська компанія в одній країні ініціює створення дочірньої компанії в іншій [49]. ЮНКТАД визначила ПІІ як інвестиції суб'єкта господарювання однієї країни з метою здійснення підприємницької діяльності в іншій країні на строк більше одного року [54, с. 245]. Також зазначається, що ПІІ є важливим механізмом стимулювання економічного розвитку країн, що розвиваються, оскільки вони сприяють збільшенню експорту та покращенню торговельного балансу [27, с. 104].

Аналізуючи концепцію прямих іноземних інвестицій, очевидно, що різні джерела надають різні визначення ПІІ. Проте слід зазначити, що прямі іноземні інвестиції - це не лише початкові капіталовкладення, а й усі наступні операції між іноземним інвестором та інвестиційною компанією. Організація економічного співробітництва та розвитку пропонує наступну модель розрахунку ПІІ, яка наведена на рисунку 1.1.

Рис. 1.1. Процедура розрахунку потоків ПІІ

Джерело: розроблено автором на основі [27].

У визначеннях, наведених вище, можна помітити багато спільного, але однією з найпомітніших подібностей є те, що різні автори та різні організації

описують прямі іноземні інвестиції як довгострокові інвестиційні відносини між двома зацікавленими групами, де однією з них обов'язково є іноземний суб'єкт господарювання. Всі наведені визначення є досить чіткими і доповнюють одне одного.

Прямі іноземні інвестиції, як правило, поділяють на дві категорії: горизонтальні та вертикальні ПІІ (рис. 1.2). Крім того, вертикальні ПІІ поділяються на прямі та зворотні. Горизонтальні ПІІ дозволяють транснаціональним компаніям (ТНК) розширювати своє виробництво за кордоном таким чином, щоб виробляти продукцію, еквівалентну тій, що виробляється в країні-реципієнті ПІІ. Лім підкреслює, що горизонтальні ПІІ мають на меті проникнення на новий ринок, однак на них можуть впливати різні фактори, включаючи відкритість до торгівлі та темпи зростання валового внутрішнього продукту (ВВП) [28]. Горизонтальні ПІІ займають значну частку у світовому обсязі ПІІ [57]. У вертикальних ПІІ ТНК використовують переваги географічного положення та низькі витрати для запуску виробничого процесу в країні-реципієнті та виробництва продукції як для внутрішнього, так і для міжнародного ринків. Вертикальні ПІІ іноді називають прямими іноземними інвестиціями, що шукають ресурси, оскільки інвестори прагнуть знайти дешевші та ефективніші ресурси в іноземній країні порівняно з країною базування [57]. У випадку зворотних ПІІ створені підприємства в іноземній країні надають ресурси материнському підприємству, тоді як у випадку прямих ПІІ, які є менш популярними, підприємства в приймаючій країні продають продукцію материнських підприємств.

Для того, аби найкраще описати горизонтальні прямі іноземні інвестиції, їх слід розглянути у формі рівняння з витратами з одного боку та перевагами з іншого. Налагодження виробництва за кордоном замість виходу на обраний ринок шляхом експорту означає додаткові витрати на налагодження процесів з новою країною. Крім того, витрати на виробництво бувають, як фіксовані, так і змінні, залежно від цінових факторів і технологій.

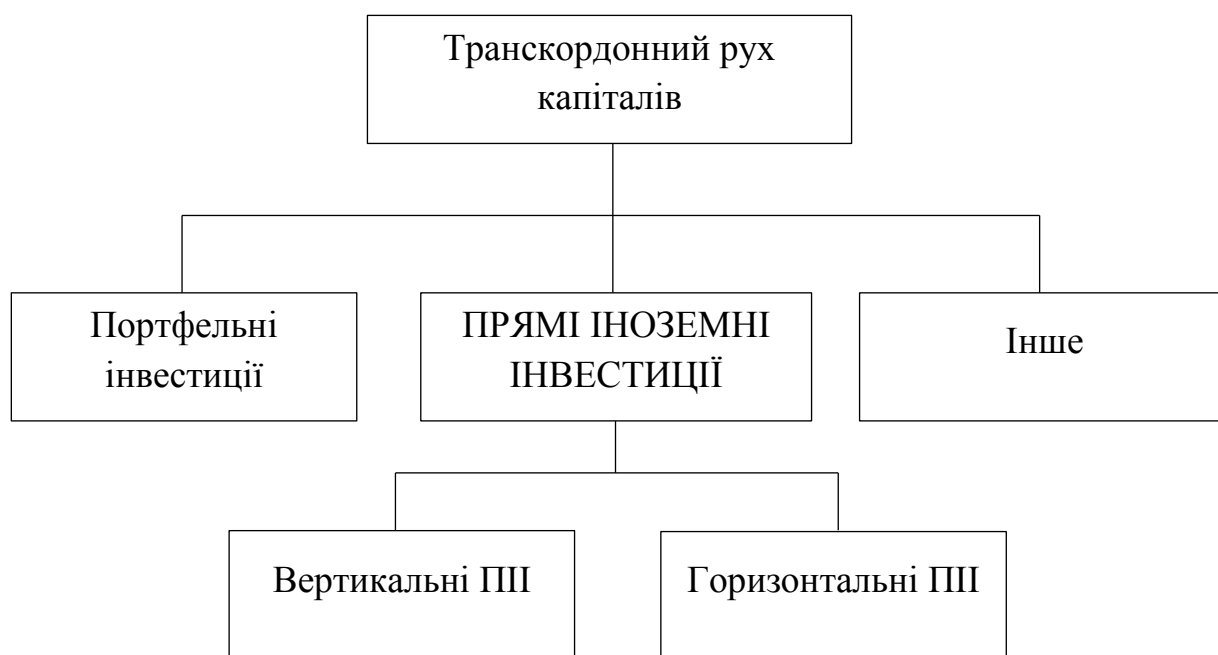

Рис. 1.2. Структура міжнародного руху капіталів

Джерело: розроблено автором на основі [32].

Економія масштабу на рівні підприємства збільшить витрати на започаткування іноземного підприємства. З іншого ж боку уявного рівняння, зіштовхуємося з скороченням витрат завдяки виробництву на місці. Найбільш очевидними заощадженнями в такому випадку є транспортні витрати та мито. Якщо розглядати додаткові переваги, то основний фактор, який має вагоме значення це близькість до ринку, оскільки чим термін транспортування коротше, тим швидше та легше підприємству реагувати на зміни, що відбуваються на ринку. Таким чином, якщо переваги більше за витрати, тоді транснаціональна компанія здійснюватиме горизонтальні ПІІ.

Подібно до горизонтальних моделей, рішення, чи здійснювати вертикальні прямі іноземні інвестиції приймається як компроміс між витратами та вигодами [55]. Переваги, в першу чергу, виникають завдяки нижчим виробничим витратам на новому місці. Різниця в цінах факторів виробництва робить вигідним перехід на окремі етапи до країн, де цей фактор відносно дешевше. Проте це вигідно лише до тих пір, поки витрати на фрагментацію нижчі, ніж заощадження коштів. До витрат на розділення виробничого процесу відносяться транспортні витрати та додаткові витрати на діяльність в іншій країні.

Як вже було згадано, існує дві основні класифікації вертикальних ПІІ. Це зворотні та прямі вертикальні ПІІ, кожен з яких має різний вплив на світову економіку та бізнес-ландшафт. Щоб зрозуміти це, важливо заглибитися в специфіку цих видів.

Зворотні вертикальні ПІІ виникають, коли підприємство бере під контроль свої ресурси та розміщує виробництво сировини або проміжних товарів в іншій країні [55]. Прямі або форвардні вертикальні ПІІ, навпаки –виникають, коли підприємство розповсюджує або продає свою продукцію в іноземній країні. Ці дві форми мають різні наслідки для торгових та інвестиційних моделей компаній і країн.

ПІІ також можна класифікувати на основі мотиву інвестиції з точки зору інвестиційної компанії: пошук ресурсів; пошук ринку та пошук ефективності (табл. 1.1). Діяльності з пошуку ресурсів сприяє наявність природних ресурсів, дешева некваліфікована або напівкваліфікована робоча сила, творчі ресурси та фізична інфраструктура. У минулому наявність природних ресурсів, таких як мінерали, сировина та сільськогосподарська продукція, була найважливішим визначальним фактором ПІІ в приймаючій країні. Проте навіть у той час наявність природних ресурсів сама по собі не була задовільною для здійснення ПІІ. Порівняльна перевага в природних ресурсах зазвичай породжувала торгівлю, а не прямі іноземні інвестиції.

Таблиця 1.1.

Класифікація прямих іноземних інвестицій за мотивом їх залучення

№	Мотив	Пояснення
1	Пошук ресурсів або пропозиції	Інвестиції, спрямовані на придбання факторів виробництва, які є більш ефективними. У деяких випадках ці ресурси можуть взагалі бути недоступними в економіці країни, де фірма оперує.
2	Пошук ринку або орієнтація на попит	Інвестиції, спрямовані або на проникнення на нові ринки, або на збереження існуючих. Стверджується, що підприємства частіше вдаються до такого типу інвестицій через страх

		втратити ринок, а не бажання відкрити новий.
3	Пошук ефективності або раціоналізації	Інвестиції, які фірми сподіваються, підвищать їхню ефективність завдяки перевагам економії масштабу. Цей тип ПІІ часто з'являється після того, як були реалізовані інвестиції, спрямовані на пошук ресурсів або ринок, з розрахунком, що вони ще більше підвищать прибутковість фірми.
4	Стратегічний пошук активів	ПІІ, спрямовані на захист або розширення наявних конкретних переваг інвестиційних компаній та/або зменшення переваг їхніх конкурентів.

Джерело: розроблено автором на основі [5].

Інвестиції, спрямовані на пошук робочої сили, зазвичай здійснюються виробничими та сервісними багатонаціональними підприємствами з країн з високою реальною вартістю робочої сили, які створюють або купують дочірні компанії в країнах з нижчою реальною вартістю робочої сили для постачання трудомістких проміжних або кінцевих продуктів. Часто, щоб залучити таке виробництво, приймаючі країни створюють зони вільної торгівлі або експортної обробки.

Інвесторів, які шукають ринок, приваблюють такі фактори, як розмір ринку приймаючої країни, дохід на душу населення та зростання ринку. Для фірм нові ринки дають шанс залишатися конкурентоспроможними та розвиватися в галузі, а також досягти економії масштабу.

Традиційно розмір ринку та зростання як детермінанти ПІІ стосувалися національних ринків для виробництва продукції, захищених від міжнародної конкуренції високими тарифами або квотами, які спричиняли ПІІ, що «перевищують тарифи».

Мотивація прямих іноземних інвестицій, спрямованих на підвищення ефективності, полягає в раціоналізації структури встановлених ресурсних або ринкових інвестицій таким чином, щоб компанія-інвестор могла отримати вигоду від спільного управління територіально розосередженою діяльністю. Намір ТНК,

що шукає ефективність, полягає в тому, щоб скористатися перевагами різних факторів, культур, інституційних механізмів, економічних систем і політики, а також ринкових структур шляхом концентрації виробництва в обмеженій кількості місць для постачання на численні ринки. Для ефективного пошуку іноземного виробництва транскордонні ринки мають бути добре розвиненими та відкритими, тому вони часто процвітають на регіонально інтегрованих ринках.

Варто зазначити, що багато великих ТНК переслідують плюралістичні цілі та більшість з них здійснюють прямі іноземні інвестиції, які поєднують характеристики кожної з вищезазначених категорій. Мотиви іноземного виробництва також можуть змінюватися, наприклад, коли фірма стає визнаним і досвідченим іноземним інвестором.

У теоретичному аналізі прямих іноземних інвестицій (ПІІ) важливо враховувати їх різноманітні визначення та класифікації, що відображають складність та багатогранність цього економічного явища. ПІІ можуть бути класифіковані за характером їх реалізації на горизонтальні та вертикальні. Горизонтальні інвестиції передбачають створення аналогічних виробничих потужностей в інших країнах, тоді як вертикальні інвестиції стосуються розширення ланцюжка постачань у різних регіонах з метою оптимізації процесів виробництва та постачання.

Додатково, ПІІ можна класифікувати за мотивами залучення, що включають чотири основні категорії: пошук ресурсів або пропозиції, пошук ринку або орієнтація на попит, пошук ефективності або раціоналізації, та стратегічний пошук активів. Пошук ресурсів передбачає інвестиції з метою доступу до природних ресурсів або дешевої робочої сили. Пошук ринку спрямований на розширення присутності на нових ринках для збільшення обсягу продажів. Пошук ефективності стосується раціоналізації виробничих процесів через зниження витрат та підвищення продуктивності. Стратегічний пошук активів передбачає інвестиції з метою отримання доступу до нових технологій, ноу-хау або інновацій.

Таким чином, розуміння теоретичних аспектів ПІІ, їх класифікацій та мотивів залучення є ключовим для ефективного формування політик і стратегій, спрямованих на стимулювання економічного зростання та розвитку. Врахування цих факторів дозволяє країнам та компаніям краще орієнтуватися в глобальному інвестиційному середовищі та приймати обґрунтовані рішення для досягнення своїх економічних цілей.

1.2. Вплив прямих іноземних інвестицій на економіку приймаючої країни

У багатьох літературних джерелах підкреслюється позитивний зв'язок між ПІІ та темпами економічного зростання, але все ж таки є кілька важливих моментів, які слід врахувати. Згідно з моделями ендogenous зростання [52], ПІІ описують важливість продуктивності, ефективності та технологічного вдосконалення, і вони можуть покращити економіку країни завдяки позитивним зовнішнім ефектам. Посилаючись на теорію ендogenous зростання, проблема несприятливого відбору може сприяти тому, що країни, які розвиваються, не отримують вигоди від ПІІ [49]. Неокласичні теорії зростання стверджують, що ПІІ можуть покращити економічне зростання за рахунок збільшення накопичення капіталу [48]. ПІІ сприяють економічному зростанню, забезпечуючи покращення різних видів капіталу, а також науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт (НДДКР). За допомогою технологічного трансферу та його впливу на приймаючу країну, транснаціональні корпорації (ТНК) можуть стимулювати промислове виробництво, покращувати людський капітал та посилювати співробітництво у сфері НДДКР [34]. ПІІ можуть значно посилити стійке зростання порівняно з місцевими інвестиціями в будь-який період часу [50].

Стандартна модель зростання Солоу підкреслює важливість ПІІ для сприяння економічного стану приймаючих країн у досягненні ефективних інвестицій, що перевищують їхні власні внутрішні заощадження [51]. Згідно з

цією теорією, ПІІ можуть сприяти накопиченню капіталу; крім того, згідно з теорією модернізації, ПІІ впливають на зростання, оскільки сприяють обміну інформацією, знаннями та технологіями з країнами, що розвиваються [36].

Численні дослідження намагалися встановити зв'язок між ПІІ та макроекономічними показниками, включаючи ВВП, однак результати виявилися досить неоднозначними. У багатьох роботах згадується, що ПІІ по-різному впливають на економічне зростання, в інших показано негативний вплив ПІІ на економічне зростання, а в третіх - незначний вплив ПІІ на економічне зростання. Баласубраманьям, Салісу та Сапсфорд стверджували, що ПІІ можуть прискорити зростання країн-реципієнтів через покращення зовнішньої торгівлі та забезпечення стабільності макроекономічних змінних [32]. Крім того, вони дійшли висновку, що приплив ПІІ може ефективніше стимулювати економічне зростання, ніж місцеві інвестиції в країнах, що розвиваються, які впроваджують політику сприяння експорту. Для країн з високою інституційною компетентністю ПІІ мають однозначно позитивний вплив на економічне зростання [33].

Багато теоретиків називають іноземні інвестиції ключовим фактором економічного зростання як у малих, так і у великих країнах, як у розвинених, так і в країнах, що розвиваються. Аналізуючи ПІІ, важливо також знати, який вплив вони можуть мати на економіку країни. Відносини між приймаючою країною та країною базування часто можуть бути дуже різними. З одного боку, приймаюча країна приймає і цінує іноземні інвестиції, але з іншого боку, вона також боїться, що іноземні країни почнуть домінувати в її економіці. В наш час все більше і більше сумнівів виникає щодо позитивного впливу ПІІ на економіку приймаючої країни [29], тому дуже важливо обговорювати як позитивний, так і негативний вплив ПІІ на економіку приймаючої країни (рис. 1.3).

Якщо говорити більш точно про позитивний вплив на економіку країни, то можна сказати, що приймаюча країна разом з інвестиціями також отримує нові технології та знання. Як зазначається, різні дослідження вказують на те, що за допомогою прямих іноземних інвестицій компанії також отримують сучасні технології, що дозволяє навіть неприбутковим компаніям отримувати прибутки і

розвивати свій бізнес. Нові джерела капіталу – передові компанії інвестують капітал більш ефективно, намагаючись використовувати свої кошти для інших найбільш прогресивних компаній. Ще одним позитивним ефектом, представленим на рисунку 1.3, є удосконалення ринків, на яке безпосередньо впливають прямі іноземні інвестиції.

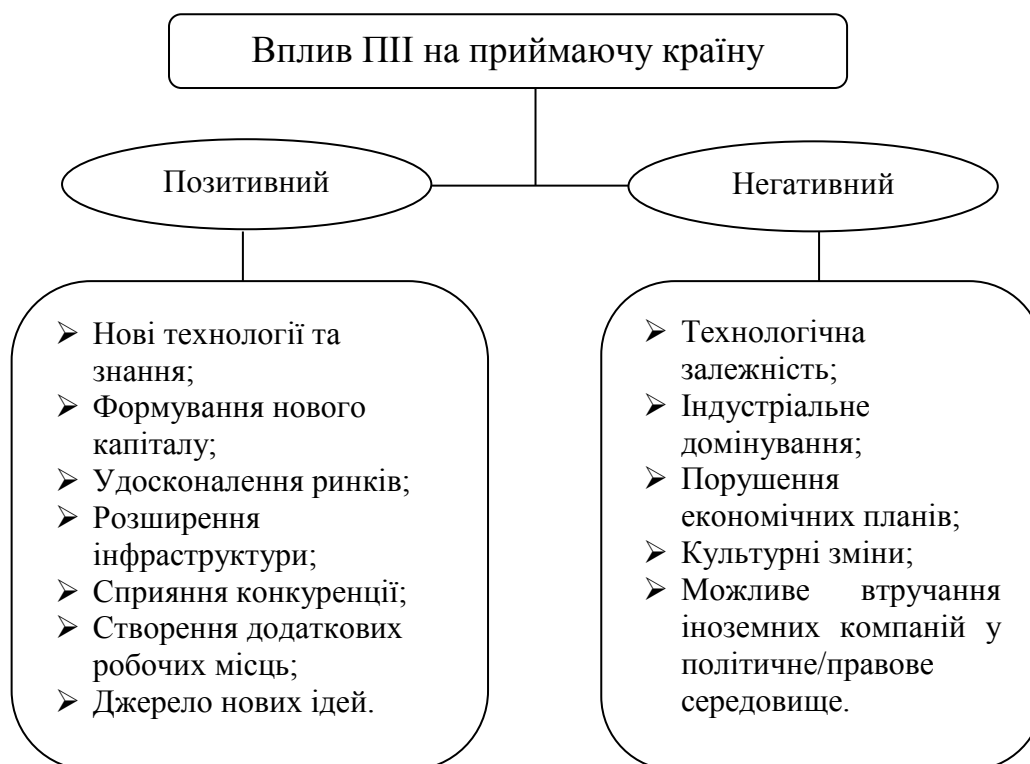

Рис 1.3. Вплив прямих іноземних інвестицій на економіку країни

Джерело: розроблено автором на основі [38], [47].

Компанії з іноземним капіталом більше зацікавлені та орієнтовані на експорт товарів та послуг, використовуючи свою міжнародну мережу та досвід, а також глобальне мислення. Ці фактори мають величезний вплив на розвиток експорту, що у свою чергу має сильний позитивний вплив на розвиток ринку приймаючої країни [38], [47]. Розширення інфраструктури також є одним з позитивних ефектів від ПІІ, оскільки ПІІ разом з іноземним капіталом дозволяють компанії та країні будувати ділові відносини з іноземними банками та міжнародними фінансовими установами. Всі ці фактори дозволяють приймаючій країні покращити стан платіжного балансу і в той же час покращити позицію

країни на зовнішніх ринках. Успішні інвестиції також збільшують податкові надходження до бюджету країни [38].

Відповідно до Пілінкієне, прямі іноземні інвестиції на рівні компаній підвищують конкуренцію, продуктивність і знижують рівень цін. Вони включають в більш інтенсивну конкуренцію нові технології, продукти та послуги, а також нові ідеї. Вища продуктивність на підприємстві здебільшого означає, що приватна компанія починає надавати кращі послуги за нижчими цінами, що також заохочує вже існуючі компанії покращувати свої послуги та товари, знижувати ціни, щоб утримати своїх клієнтів, а також підвищує конкуренцію на рівні країни в цілому.

Нові робочі місця – це один з найважливіших факторів для прямих іноземних інвестицій в країну. Дослідження показали, що навіть у тих країнах, де після приходу ПІІ скорочуються робочі місця, в довгостроковій перспективі іноземні компанії створюють більше нових робочих місць. Досить часто в міжнародних компаніях заробітна плата є вищою, ніж у вітчизняних компаніях, а також є більше можливостей для підвищення кваліфікації, що також підвищує продуктивність та якість праці. Останній позитивний ефект ПІІ, продемонстрований на рисунку 1.3, полягає в тому, що ПІІ є джерелом нових ідей. Нові ідеї, згідно з теоретиком McGRATH, є особливо корисними в тих галузях, які називають стратегічними і які мають величезний досвід, але не є інноваційними.

Стверджують, що іноземні інвестиції сприяють сталому зростанню певних секторів економіки, спрямовуючи інвестиції в менш привабливі види економічної діяльності та диверсифікуючи існуючу економічну базу, що і забезпечує майбутнє зростання виробничого капіталу [35].

З іншого боку, ПІІ можуть мати і негативний вплив як на рівні компанії, так і на рівні країни. Відповідно до рисунку 1.3, до негативних ефектів відносять технологічну залежність, промислове домінування, порушення економічних планів, культурні зміни та можливе втручання іноземних компаній у політичне та правове середовище. На думку Пілінкієне, досить часто трапляються випадки,

коли приймаюча країна стає технологічно залежною від іноземної компанії або країни. У той же час, іноземні компанії, проводячи наукові дослідження, використовують знання, ідеї людей приймаючої країни, чим збільшують «відтік талантів» і негативно впливають на культуру країни.

Серед можливих негативних наслідків для країни від ПІІ зазначають, що існує ймовірність того, що громадяни приймаючої країни можуть не відчувати вигоди від ПІІ, оскільки вони «потонуть» в уряді або іноземній компанії [53]. Крім того, прямі іноземні інвестиції також можуть призвести до неузгодження рівня заробітної плати з цінами на товари, та втручання іноземних інвесторів у діяльність уряду. Гласс і Саггі також стверджують, що ПІІ можуть витіснити місцевих виробників з ринку, замінивши їх іноземними виробниками та постачальниками [31]. Компанії з іноземним капіталом можуть також реінвестувати в ту саму або суміжні галузі, щоб розширити свою вже існуючу частку ринку, іноді з метою монополізації ринку. Драбек та Гріффіт-Джонс відзначають ще одним з негативних аспектів ПІІ є збільшення пропозиції та споживання валюти в країні, що може відбуватися під впливом потоків іноземного капіталу [42]. На думку авторів, зазначені фактори впливають на зростання імпорту та збільшення інфляції, а також на збільшення зовнішнього боргу країни та від'ємне сальдо виробничого балансу.

Теоретичний аналіз впливу ПІІ на економіку приймаючої країни показав, що переміщення іноземного капіталу з однієї країни в іншу може мати різний вплив на економічний розвиток: в одних секторах або галузях ПІІ можуть сприяти економічному розвитку та зростанню, підвищенню активності та продуктивності місцевих компаній, але в інших секторах ПІІ можуть зменшити ці позитивні зміни. Тим не менш, необхідно підкреслити, що країни, які мають можливості для фінансування, не звертають уваги на негативні сторони ПІІ і просувають їх у різний спосіб. Розробляючи свою економічну політику, країни часто не бачать, що прихід прямих іноземних інвестицій в економіку країни визначається багатьма різними факторами. Бренкевічюте стверджує, що не існує єдиної думки про те,

який вплив ПІІ мають на економічне зростання та розвиток приймаючих країн [53].

Ці аргументи здебільшого пов'язані з тим, що цей вплив обчислюється та оцінюється за допомогою різних процесів, методів та припущень. Підсумовуючи, можна сказати, що ПІІ відіграють важливу роль у посиленні конкуренції, розвитку національної економіки, покращенні умов ведення бізнесу, підвищенні якості робочої сили та інфраструктури. Ці фактори також можуть мати вплив на системи освіти, науки в приймаючій країні, а ці зміни можуть впливати не тільки на маркетинг і культуру, але й на продуктивність окремих галузей, внесок у ВВП. Іноземні інвестиції також мають величезний вплив на структуру місцевого попиту, оскільки ці інвестори, як правило, мають набагато вищі вимоги до якості своїх бізнес-партнерів і змушують їх швидше вдосконалюватися. Таким чином, можна сказати, що ПІІ, як правило, мають великий вплив на економіку країни і широко аналізуються в усьому світі. У наступній частині дипломної роботи ми проаналізуємо різні теорії ПІІ для того, щоб визначити основні детермінанти, які впливають на залучення прямих іноземних інвестицій в країну.

1.3. Умови та чинники формування сприятливого інвестиційного клімату та інвестиційної привабливості країни

Зростання приватного сектору має важливе значення для країн, що розвиваються, для створення робочих місць і підвищення доходів. Темпи та характер зростання приватного сектору в країнах, що розвиваються, залежать від багатьох факторів, серед яких макроекономічна та політична стабільність, традиції та культура, фізична інфраструктура, наявність капіталу та людських ресурсів. Інституційні, політичні та регуляторні фактори також відіграють важливу роль. Їх часто об'єднують під назвою «інвестиційний клімат».

Термін «інвестиційний клімат» за визначенням Світового банку - це «набір політичних, регуляторних та інституційних факторів, які створюють стимули,

достатньо сильні для того, щоб спонукати приватний сектор інвестувати в соціально бажані проекти» [37]. Точніше кажучи, це цілий ряд умов, які змушують бізнес очікувати надійного або сумнівного повернення інвестицій. Серед умов, які формують інвестиційний клімат країни, можна виділити податкове законодавство, рівень бюрократизації економіки, ймовірність того, що прибутки будуть викачані злочинними угрупованнями або корумпованими чиновниками, а також стабільність макроекономічних умов [39].

Таким чином, можна сказати, що інвестиційний клімат є важливим фактором, що впливає на ефективність інвестицій. Сприятливий інвестиційний клімат стимулює інвестиції до зростання, що, як правило, відбувається за умов низької інфляції, зниження відсоткових ставок, зростання прибутків підприємств, політичної стабільності та високого рівня довіри споживачів. Такі ринкові фактори, як дешева і кваліфікована робоча сила, та доступні природні ресурси підвищують впевненість інвесторів і заохочують їх вкладати свій капітал.

Зазначимо безпосередньо чинники формування сприятливого інвестиційного клімату. Уряд може створити сприятливий інвестиційний клімат, впроваджуючи політику, яка сприяє прозорості, підзвітності та рівним умовам для всіх інвесторів. Наприклад, уряд може зменшити бюрократію та спростити процес отримання дозволів та ліцензій. Крім того, уряди можуть пропонувати податкові пільги інвесторам, які вкладають кошти в конкретні сектори.

Формування сприятливого інвестиційного клімату як головної передумови прискореного розвитку, відтворення та ефективного використання інвестиційних ресурсів на всіх рівнях є одним з найважливіших стратегічних завдань, що стоять перед Україною. Від вирішення цього завдання залежить можливість виходу з рецесії, структурної перебудови, підвищення конкурентоспроможності національної економіки та її подальша соціально-економічна динаміка. Формування сприятливого інвестиційного клімату потребує систематизації основних чинників його формування та аналізу механізмів функціонування. Однак на сьогодні не існує єдиного підходу до економічної природи та складових інвестиційного клімату на рівні національної економіки.

Промисловий розвиток, як правило, є процесом відкриттів, тому важко передбачити що країна чи регіон буде добре виробляти. Це підкреслює важливість створення сприятливого інвестиційного клімату для всіх компаній в економіці, а отже, зосередження на покращенні так званих «основ». Міжнародний досвід виділяє перспективні підходи у кожній з чотирьох ключових сфер надійного інвестиційного клімату: стабільність і безпека, регулювання та оподаткування, фінанси та інфраструктура, працівники та ринки праці (рис.1.4).

Стабільність і безпека. Початок війни або іншого широкомасштабного насильства означає кінець майже всіх виробничих інвестицій, а достатній рівень політичної та макроекономічної стабільності є пороговою вимогою для того, щоб інші політичні удосконалення набули значного поширення. Нестабільне або незахищене середовище має найбільш значущий вплив на інвестиції через його вплив на права власності. Чим краще захищені ці права від уряду чи третіх осіб, тим більше стимулів відкривати нові бізнеси, більше інвестувати в уже існуючі та просто працювати старанніше. Дослідження показують, що чим більш захищені права, тим швидше зростає економіка. Покращення захисту прав власності вимагає дій у чотирьох основних сферах: перевірка прав на землю та іншу власність, сприяння виконанню контрактів, зниження рівня злочинності та припинення безоплатної експропріації власності.

Регулювання та оподаткування. Те, як уряди регулюють та оподатковують фірми та операції, як всередині країни, так і на кордоні, відіграє важливу роль у формуванні інвестиційного клімату. Належне оподаткування генерує доходи для фінансування надання державних послуг, які покращують інвестиційний клімат та досягнення інших соціальних цілей.

Проблема, з якою стикаються всі уряди, полягає в тому, як досягти цих цілей, не підриваючи можливості та стимули для фірм продуктивно інвестувати, створювати робочі місця та розширюватися. Хоча в цій сфері можуть існувати суперечності між вподобаннями компаній та соціальними цілями, існує величезний простір для вдосконалення підходів більшості країн, що розвиваються, без шкоди для загальних соціальних інтересів.

Занадто часто уряди застосовують регуляторні підходи, які не досягають запланованих соціальних цілей через поширену неформальність, але при цьому завдають шкоди інвестиційному клімату, накладаючи непотрібні витрати та затримки, сприяють корупції, збільшують невизначеність та ризики, а також створюють невинновдані бар'єри для конкуренції.

Ключовим моментом є досягнення кращого балансу між невдачами ринку та невдачами уряду, в тому числі шляхом забезпечення адаптації підходів до місцевих умов та підвищення прозорості. Успішні реформи усувають невинновданий тягар і спрощують процедури. Вони усувають невинновданий бар'єри для конкуренції шляхом зменшення регуляторних бар'єрів для входу та виходу з ринку, а також шляхом боротьби з антиконкурентною поведінкою фірм.

Більшість країн знизили бар'єри для міжнародної торгівлі та інвестицій за останні роки, але багато бар'єрів залишаються і досі. Удосконалення митних адміністрацій може принести великі вигоди, а успішні підходи, що використовують інформаційні технології можуть допомогти зменшенню затримок і корупції.

Нормативно-правові та інституційні засади інвестиційного клімату є важливими чинниками його формування. Нижче наведено найбільш значущі елементи інституційно-правового середовища, які мають вирішальний вплив на створення інвестиційного клімату:

- наявність (або відсутність) в країні спеціального органу, відповідального за державну інвестиційну політику на всіх рівнях, що сприяє реалізації важливих для економіки інвестиційних проектів;
- наявність (або відсутність) задокументованих стратегічних програмних документів щодо інвестиційної діяльності, а саме: інвестиційної стратегії, політики та планів інвестиційного розвитку національної економіки;
- розробка (або відсутність) системи стимулів та пільг в інвестиційній сфері, які б використовувалися для спрямування інвестиційних потоків у пріоритетні галузі та сектори економіки.

Фінанси та інфраструктура. Фінансові ринки, якщо вони добре функціонують, з'єднують фірми з кредиторами та інвесторами, готовими фінансувати їхні підприємства та розділити частину ризиків. Хороша інфраструктура з'єднує фірми з клієнтами та постачальниками та допомагає їм скористатися перевагами сучасних технологій виробництва. І навпаки, недоліки у фінансах та інфраструктурі створюють перешкоди для таких можливостей і збільшують витрати та ризики для мікропідприємств, а також транснаціональних компаній. Перешкоджаючи новому виходу на ринки, це також обмежує конкурентну дисципліну, з якою стикаються фірми, що діють на ринку, притупляючи їхні стимули до інновацій та підвищення продуктивності.

Основна проблема з фінансами впливає з інформаційних проблем, які часто посилюються слабким захистом прав власності. Державне втручання через державну власність, бар'єри для конкуренції, цільове чи субсидоване кредитування та подібні підходи можуть створити глибокі викривлення та загальмувати фінансовий розвиток ринку. Кращі підходи визнають, що фінансові ринки є не лише частиною інвестиційного клімату для фірм, але й глибоко сформовані інвестиційним кліматом, з яким стикаються постачальники фінансових послуг. Таким чином, все більше урядів зменшують бар'єри для конкуренції (зокрема відкривають шлях для небанківських фінансових посередників і комерційного мікрофінансування), зміцнюють права кредиторів та акціонерів, підтримують створення кредитних бюро та інших механізмів для вирішення інформаційних проблем, а також покращують банківське регулювання.

Проблема, що лежить в основі інфраструктури, пов'язана з ефектом масштабу. Але реакція, зосереджена на забезпеченні монополіями державного сектору, дала погані результати в багатьох країнах, що розвиваються. Усвідомлюючи це, уряди зараз зосереджуються на створенні кращого інвестиційного клімату для постачальників інфраструктурних послуг. Конкуренція, покращене регулювання та участь приватного сектору змінили телекомунікації та відіграють більшу роль у постачанні електроенергії та портах. Для доріг багатообіцяючі стратегії включають підрядні послуги та вдосконалення

механізмів фінансування. Уряди також працюють над покращенням управління державними ресурсами, щоб отримувати більше за свої гроші, коли вони фінансують або субсидують інфраструктурні послуги.

Робітники та ринки праці. Втручання уряду в ринки праці повинно допомогти людям отримати гідну роботу. Покращення ефективності політики вимагає прогресу на трьох фронтах: сприяння кваліфікованій робочій силі; розробка ринкових інтервенцій на користь усіх працівників; і допомога робітникам впоратися зі змінами. Створення сприятливого інвестиційного клімату прямо пропорційно з підвищенням людського капіталу. Кваліфікована робоча сила має важливе значення для того, щоб фірми впроваджували нові та більш продуктивні технології, а кращий інвестиційний клімат підвищує віддачу від інвестицій в освіту. Державна підтримка освіти та професійної підготовки впливає на перспективи окремих осіб і здатність фірм шукати нові можливості. Уряди повинні брати на себе ініціативу, щоб зробити освіту більш інклюзивною та актуальною для потреби фірм у навичках, посилення механізмів забезпечення якості та створення здорового інвестиційного клімату для постачальників освітніх та навчальних послуг.

Регулювання ринків праці зазвичай має на меті допомогти працівникам. Але необдумані підходи відлякують компанії від створення нових робочих місць і сприяють збільшенню нелегальної робочої сили, яка не має законодавчого захисту. У такому випадку деякі працівники можуть отримати вигоду, але безробітні, малокваліфіковані особи серед них не будуть. Втручання мають бути розроблені таким чином, щоб відображати це ширше коло інтересів. Більше країн переглядають політику ринку праці, щоб заохочувати адаптивність заробітної плати, щоб гарантувати, що правила робочого місця відображають гарну інституційну відповідність, і щоб забезпечити розумний баланс між перевагами працівників щодо стабільності зайнятості та потребою фірм використовувати робочу силу.

Хороший інвестиційний клімат сприяє розподілу робочої сили та допомагає працівникам впоратися з трудовою мобільністю. Технологічний прогрес, який

веде до підвищення продуктивності та економічного зростання, покращує умови праці та заробітну плату, але він також може передбачати швидші зміни у фірмах і галузях. Неадекватні механізми допомоги працівникам впоратися зі змінами обмежують підприємливість і адаптивність працівників. Недоліки також можуть посилити опір реформам, які принесуть користь суспільству в цілому. У той час як вузька база оподаткування зменшує доцільність створення комплексних мереж соціального захисту в більшості країн, що розвиваються, існують можливості для вдосконалення страхового компоненту в схемах підтримки доходу та об'єднання ризиків між окремими особами. Інноваційні програми також можуть охопити бідних і неформальних працівників, які не можуть бути охоплені ширшими схемами страхування.

Багато урядів виходять за рамки щойно описаних основ, вживаючи вибіркового втручання на користь конкретних фірм чи видів діяльності, або спираючись на зростаючу кількість міжнародних правил і стандартів, які стосуються питань інвестиційного клімату. Значні покращення інвестиційного клімату розширюють пул бенефіціарів, зменшують занепокоєння щодо пошуку ренти. Враховуючи комплексність програми реформ, деякі фірми або види діяльності можуть отримати вигоду від удосконалень раніше, ніж інші. Але крім послідовності реформ, деякі уряди надають спеціальні політичні привілеї цільовим фірмам або видам діяльності. Ці привілеї приймають різні форми: ринкові обмеження, податкові пільги, доступ до субсидованого кредиту та ряд інших заходів.

Стан інвестиційного клімату значною мірою залежить від впливу зовнішніх факторів, таких як соціальна та суспільно-політична обстановка в країні, стан законодавства у сфері інвестицій [45]. Крім того, він визначається регіональною стратегією щодо розвитку території за допомогою реальних механізмів залучення та захисту вітчизняних та іноземних інвесторів. Важливо підкреслити, що розробка основ стратегії формування сприятливого інвестиційного клімату на регіональному рівні неможлива без взаємодії з центром та без серйозного аналізу

ключових тенденцій інвестиційної сфери країни. Інвестиційний клімат в основному оцінюється з точки зору двох основних груп інвесторів (рис.1.4).

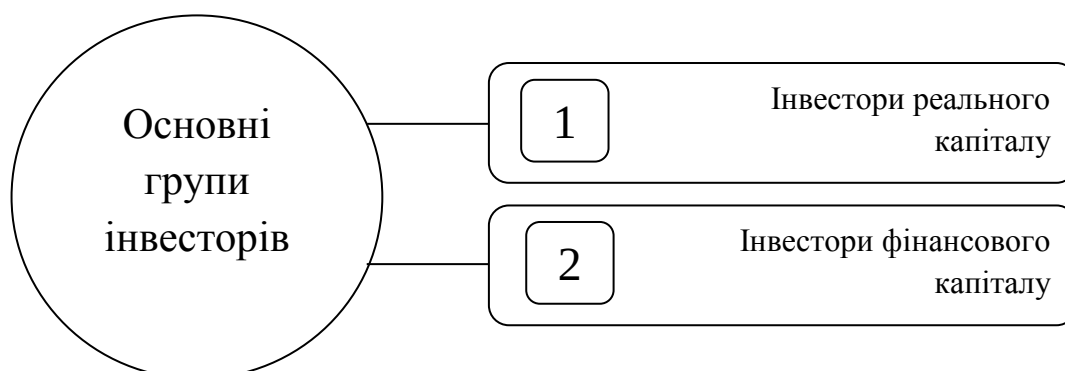

Рис. 1.4. Основні групи інвесторів

Джерело: розроблено автором на основі [14].

Для цих двох груп інвесторів існують різні способи оцінки інвестиційного клімату, при цьому кількісна оцінка (в балах або градусах) інвестиційного клімату за допомогою конкретного методу отримує назву рейтингу. Рейтинги для першої групи інвесторів називають інвестиційними рейтингами, тоді як для другої групи вони відомі як кредитні рейтинги. Ці рейтинги видаються спеціалізованими компаніями, які називаються рейтинговими агентствами, їх кількість у світі сягає приблизно двохсот. Однією з характеристик є те, що певні з них функціонують на міжнародному рівні і отже отримали статус міжнародних рейтингових агентств.

Кредитні рейтинги, видаються переважно великими компаніями та навіть країнами в цілому (їх називають суверенними рейтингами). Методи розрахунку кредитних рейтингів можуть відрізнятися залежно від рейтингових агентств, але ця різниця не є фундаментальною та виражена в однакових буквених рейтингах від А до D або С.

Слід відзначити, що кредитні рейтинги оцінюють тільки ризик, і не охоплюють відношення ризику до прибутку. Фактично, кредитні рейтинги визначають ризик державного дефолту (у випадку видачі рейтингу для державних облігацій) або банкрутства компанії (у випадку рейтингу для облігацій компанії). Отже, ці рейтинги не є визначниками інвестиційного клімату, оскільки аналізують

лише один аспект інвестиційного клімату. Крім того, вони не завжди є прогностичними, оскільки часто оцінюють поточну ситуацію, а не передбачають майбутнє.

Інвестиційний клімат включає в себе інвестиційний потенціал країни або регіону, а також умови діяльності інвестора, що характеризуються як інвестиційний ризик [45]. Оцінка інвестиційного клімату може змінюватися від сприятливої до несприятливої. Сприятливий інвестиційний клімат сприяє активізації інвесторської діяльності та стимулює приплив капіталу. З іншого боку, несприятливий інвестиційний клімат збільшує ризики для інвесторів, призводить до витоку капіталу та припинення інвестиційної діяльності.

Висновок до розділу 1.

Несприятливий інвестиційний клімат є однією з численних перешкод, з якими стикаються слаборозвинені країни. Регуляторна реформа часто виявляється ключовим елементом у вирішенні проблем, що заважають інвестиціям. Деякі некомерційні організації створені з метою поліпшення інвестиційного клімату та підтримки економічного розвитку в таких країнах. Додатково, деякі інвестори можуть приймати високий рівень ризику та нестабільності, пов'язаних із вкладаннями в несприятливому кліматі, надіючись на високий прибуток.

У даному випадку варто конкретизувати існуючі ризики для країн-реципієнтів ПІІ:

- штучне подовження життєвого циклу морально застарілих товарів та технологій на ринку, розв'язуючи проблему затовареності ринку донорської країни та утилізації. Обмін передовими технологіями найчастіше відбувається між високорозвиненими країнами;
- переміщення екологічно небезпечного виробництва, сприяючи зниженню рівня забруднення в країнах донорських, а отже, вирішенню проблеми екологізації економіки. Однак це може призвести до загострення проблем в країнах-реципієнтах;

- інвестування з метою встановлення контролю та ліквідації підприємств для усунення конкурентів. Існує ймовірність формування структурного безробіття через конкурентну боротьбу між підприємствами із зовнішнім капіталом та тими, що користуються внутрішніми фінансовими ресурсами;

- встановлення іноземними інвесторами контролю над сировинними ресурсами для подальшої їхньої експлуатації та збереження власної сировинної бази;

- відтік капіталу з країни через репатріацію прибутків до країни інвестора.

Отже, таким чином, розуміння теоретичних аспектів інвестиційного клімату та його привабливості є критичним для розробки ефективних стратегій залучення інвестицій. Країни, що прагнуть покращити свій інвестиційний клімат, повинні зосередитися на реформуванні регуляторних та інституційних рамок, підвищенні прозорості та забезпеченні стабільності, що в кінцевому підсумку сприятиме зростанню економіки та підвищенню рівня життя населення.

РОЗДІЛ 2. АНАЛІЗ МАСШТАБІВ ТА ОСОБЛИВОСТЕЙ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В ЕКОНОМІЦІ УКРАЇНИ

2.1. Дослідження стану, тенденцій та особливостей прямих іноземних інвестицій в національний економіці

На сьогоднішній день економіка України може бути охарактеризована як системно недоінвестована, особливо в порівнянні з іншими країнами, наприклад, за останні тридцять років накопичення прямих іноземних інвестицій (ПІІ) в українській економіці складає приблизно 50 мільярдів доларів США. У порівнянні із сусідньою державою Польщею, яка за той самий період накопичила близько 240 мільярдів доларів ПІІ, спостерігається значний розрив за цим показником.

Свідченням цієї недоінвестованості є статистика за 2022 рік, відповідно до якої Україна змогла мобілізувати 2371 мільярда доларів ПІІ, у той час як сусідня Польща залучила всього 16 мільярдів доларів, Туреччина - 8,8 мільярдів доларів, Румунія - 6,9 мільярдів доларів, а Словаччина - 2,3 мільярда доларів.

Розглянемо дані на рисунку 2.1, що свідчать про динаміку притоку та відтоку іноземних інвестицій в Україну. На наведеному графіку представлені обсяги іноземних інвестицій до України в мільйонах доларів США за п'ять послідовних років.

Даний аналіз дозволяє виявити кілька важливих тенденцій та їх потенційних наслідків. За цей період спостерігається тенденція до коливань притоку ПІІ в Україну. Після значного зростання у 2021 році спостерігається помітний спад у 2022 році, за яким знову слідує помірне зростання у 2023 році.

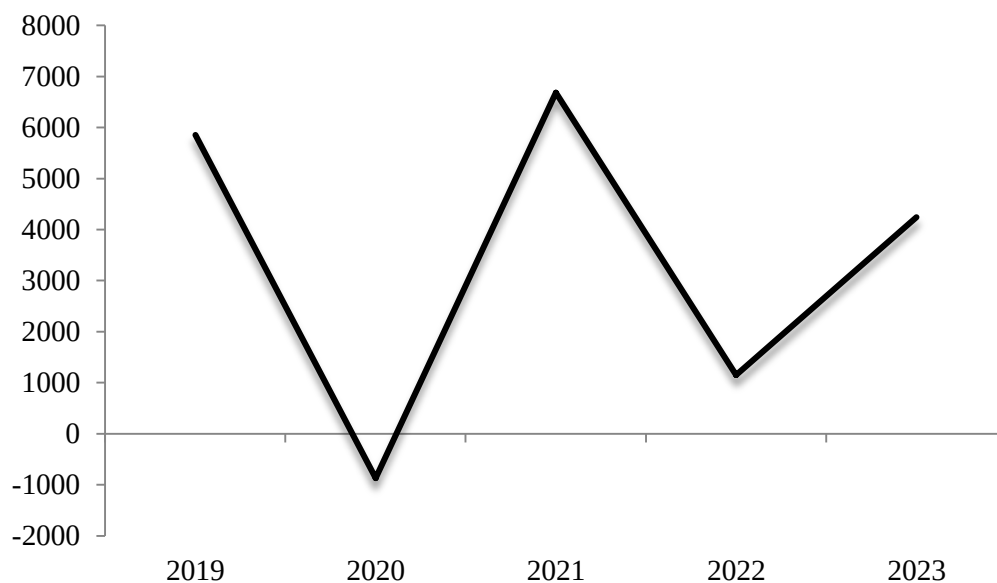

Рис. 2.1. Динаміка припливу прямих іноземних інвестицій в Україну за 2019-2023 рр. (млн. дол. США) - без урахування окупованих територій.

Джерело: розроблено автором на основі [21].

У 2019 році ПІІ були на відносно високому рівні - 5860 млн доларів, що свідчить про впевненість інвесторів у привабливості українського ринку. Проте вже наступного року ситуація кардинально змінилася – відповідно до значень показника зафіксували від'ємний приплив (-868 млн дол. США). У більшій мірі це було пов'язано з глобальним економічним спадом внаслідок пандемії, та внутрішніми проблемами, такі як політичні заворушення. 2021 рік виявився дуже вдалим у розрізі інвестицій, оскільки засвідчив значне зростання, перевищивши рівень ПІІ 2019 року і досягнувши піку в 6687 млн доларів. Цей сплеск може відображати відновлення інтересу інвесторів, покращення економічних умов або стратегічні інвестиції в ключові сектори. На жаль, не вдалося утримати зацікавленість іноземних інвесторів через геополітичну напруженість й економічні виклики з якими Україна зіткнулася у 2022 році. Відбулося помірне відновлення прямих іноземних інвестицій у минулому році, хоча все ще нижче за піковий показник 2021 року. Це свідчить про поступову стабілізацію або відновлення довіри інвесторів до українського ринку.

Такі значні коливання ПІІ відображають динамічний характер потоків капіталу та настрої інвесторів щодо України. Пік у 2021 році означає потенційний переломний момент або період підвищеної привабливості для інвесторів, можливо, зумовлений політичними реформами, розвитком інфраструктури або галузевими стимулами; а спад у 2022 році підкреслює важливість вирішення основних проблем, які можуть перешкоджати сталому зростанню ПІІ, таких як регуляторні бар'єри, корупція або геополітична напруженість. Таким чином, хоча дані про ПІІ в Україні демонструють волатильність протягом останніх п'яти років, розуміння основних чинників та наслідків може допомогти політикам, інвесторам та зацікавленим сторонам у створенні сприятливого середовища для сталого притоку ПІІ та економічного розвитку.

Основною метою держави в умовах ринкової економіки є забезпечення підприємств власними інвестиційними ресурсами. У випадку їх недостатності важливим є створення сприятливого інвестиційного клімату. Підкреслюється, що в сучасних умовах економіки України позавнутрішні інвестиційні ресурси є стратегічно важливими для економічного зростання, оскільки внутрішні обмеження існують, і об'єктивні переваги позавнутрішніх інвестицій переважають над альтернативними джерелами зовнішнього фінансування.

Рисунок 2.2 ілюструє географічну структуру прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами світу станом на 2023, демонструючи частку ПІІ, що надходить з різних країн. Дані підкреслюють значущість міжнародних капіталовкладень у формуванні економічного ландшафту України та підкреслюють різноманітність походження іноземних інвесторів.

Кіпр виступає лідером за джерелом прямих іноземних інвестицій, складаючи 33,10% від загальних припливів, що свідчить про значну присутність кіпрських інвесторів в економіці України. Не відстаючи, Нідерланди зробили свій внесок у розмірі 19,50%, що відображає міцні економічні зв'язки та інвестиційні інтереси цієї країни в Україні. Вкладення таких європейських країн як Швейцарія, Велика Британія та Німеччина – 5,10%, 4,80% та 4,90% – відповідно, свідчить про зацікавлення українським ринком.

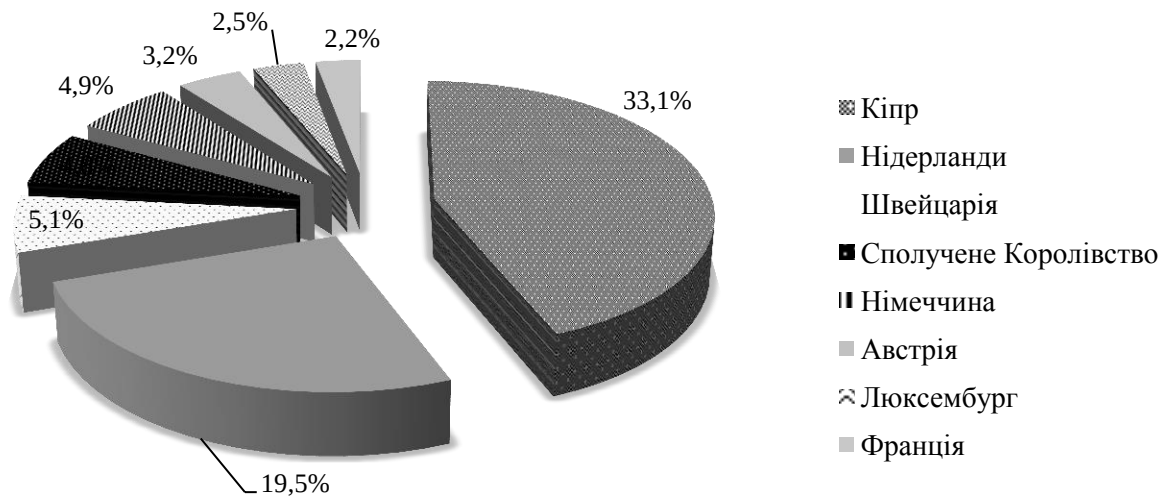

Рис. 2.2. Географічна структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за країнами світу станом на 2023 рік

Джерело: розроблено автором на основі [21].

Як можна помітити з рисунку 2.2 цього річ в Україну інвестували також Австрія, Люксембург та Франція, хоча з меншими частками. Така тенденція свідчить про різноманітність європейських країн, які активно взаємодіють з інвестиційним ландшафтом України.

Цей географічний розбір підкреслює взаємозв'язок економіки України з глобальним ринком та підкреслює важливість розвитку міцних двосторонніх відносин та інвестиційних партнерств з ключовими інвестиційними країнами.

З метою визначення економічних секторів в Україні, які є найбільш привабливими для іноземних інвесторів та притягують найбільший обсяг прямих іноземних інвестицій, була проведена аналітична оцінка структури їхнього надходження у кінці 2018, 2020 і 2022 років (табл. 2.1).

Таблиця 2.1.

Структура прямих іноземних інвестицій за видами економічної діяльності

Види економічної діяльності	2018 р.	2020 р.	2022 р.
Промисловість	2391,9	-851,1	-1655,4
Оптова та роздрібна торгівля	880,5	-48,4	680,1
Фінансова та страхова діяльність	776,5	226	1078,9
Операції з нерухомим майном	397,7	-157,5	-281,8
Інформація та телекомунікації	96,3	373,8	570,5
Професійна, наукова та технічна діяльність	-53	79,2	-57,2
Будівництво	57,9	-119	-166
Сільське, лісове та рибне господарство	-8,5	224,6	378,3
Інші види діяльності	192,7	236,4	19,9
<i>Усього</i>	<i>4732,2</i>	<i>-36</i>	<i>556,9</i>

Джерело: розроблено автором на основі [21].

Аналіз поданих у таблиці 2.1. даних свідчить про певні зміни в структурі прямих іноземних інвестицій в економіку України за видами економічної діяльності з 2018 по 2022 року. Найбільш пріоритетною областю для іноземних інвесторів залишалася довгий час промисловість (включаючи переробну промисловість, металургійне виробництво, виробництво готових металевих виробів, машинобудування та відновлювальну енергетику), проте останні роки показують, що іноземні інвестори стають дедалі більше зацікавлені в фінансовій та страховій діяльності. Суттєво зросла частка іноземних інвестицій в інформації та телекомунікації (на 52,6%), оптовій та роздрібній торгівлі (на 105%), і в галузі сільському, лісовому та рибному господарстві (на 68,4%).

За видами економічної діяльності структура прямих іноземних інвестицій в економіку України на кінець 2022 року представлена графічно на рисунку 2.3.

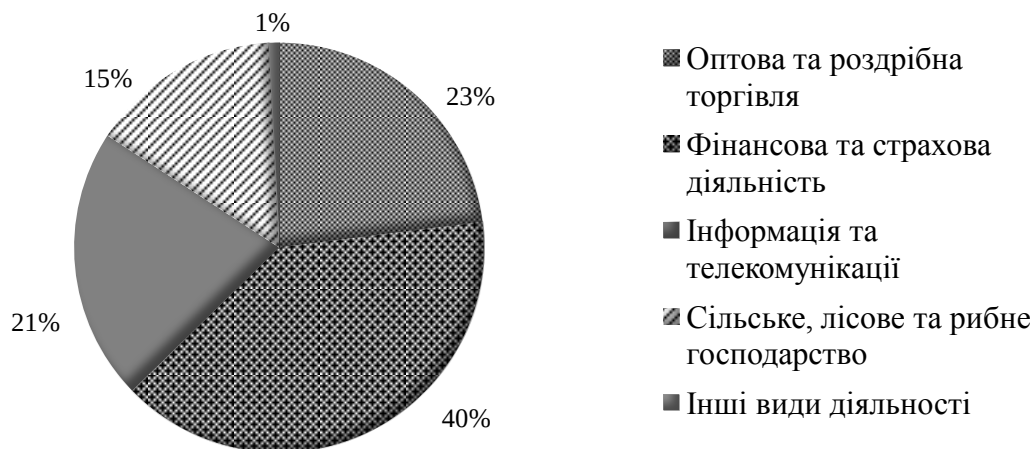

Рис. 2.3. Структура прямих іноземних інвестицій в економіку України за видами економічної діяльності станом на 2022 рік

Джерело: розроблено автором на основі [21].

Проведений аналіз представленої на рисунку 2.3 інформації дозволяє зробити висновок, що економіці України дещо ускладнюється не лише невеликим обсягом прямих іноземних інвестицій, але й їхньою структурою та значущими нерівностями в розподілі інвестицій за різними галузями.

У сучасний період прямі іноземні інвестиції присутні у всіх сферах української економіки, але вони розподіляються різним чином залежно від пріоритетів іноземних інвесторів. Більшість інвесторів, які активно діють на українському ринку, охоче вкладають свої ресурси в галузі переробної промисловості та оптово-роздрібної торгівлі. Це відбувається там, де швидко з'являються нові товари, асортимент постійно змінюється, і де витрати швидко окупаються, при низькому комерційному ризику.

Фінансовий сектор та сектор нерухомості також є популярними напрямками інвестування, оскільки вони не вимагають значних довгострокових вкладень та освоєння нових технологій. Незважаючи на те, що ці сфери приваблюють інвестиції через їхню високу прибутковість, вони не сприяють посиленню конкурентоспроможності країни на світових ринках. Надмірні прямі іноземні

інвестиції у фінансовий сектор можуть стимулювати екстенсивний розвиток національної економіки, однак сприяють також стабільній ліквідності фінансової системи країни.

Сектори, що входять у сферу економіки знань, такі як освіта, охорона здоров'я та соціальна допомога, практично не привертали інвестицій. Зазначимо, що індекс зросту інвестицій у ці сфери також залишався мінімальним порівняно з іншими напрямками. Це можна пояснити тим, що освіта та охорона здоров'я не є пріоритетами для України і вимагають значних вкладень, окупабельність яких є проблематичною.

Прямі іноземні інвестиції повинні відігравати ключову роль у стійкому та збалансованому розвитку, структурній модернізації національної економіки та підвищенні рівня її міжнародної конкурентоспроможності. Специфічним чином важливим є залучення прямих іноземних інвестицій у розбудову наукоємних та високотехнологічних галузей, що сприятиме розширенню експортного потенціалу та підвищенню конкурентоспроможності українських товарів на світових ринках.

Проте важливо також ураховувати існуючі зв'язки у традиційних галузях української економіки, де інвестори вже вклали значні кошти, зокрема в металургію, машинобудування, хімічну та харчову промисловість, а також виробництво будівельних матеріалів та сільське господарство.

Прямі іноземні інвестиції (ПІІ) є важливим катализатором економічного зростання та розвитку для багатьох країн, включаючи Україну. Проте, серед складнощів глобальних капіталовкладень виникають певні явища, такі як "round tripping", що ставлять під сумнів точність інтерпретації даних про інвестиції та оцінку їх справжнього економічного впливу. Отже, дамо аналіз round tripping в економіці України, досліджуючи його історичні тенденції та основні чинники (рис. 2.4).

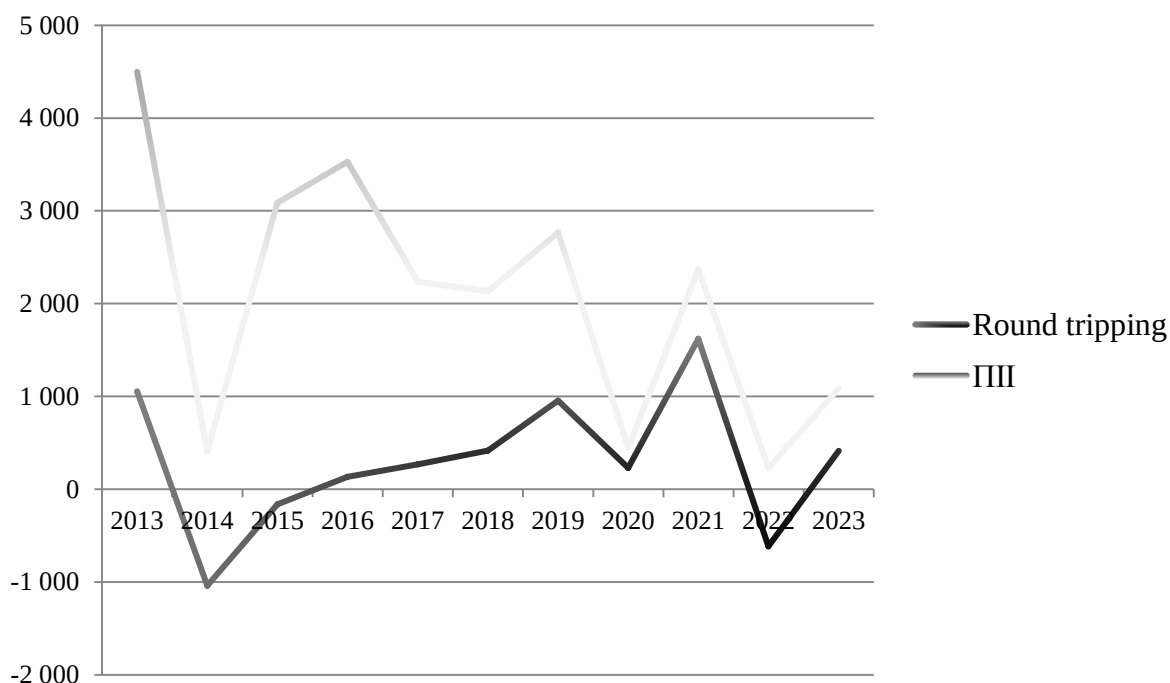

Рис. 2.4. Динаміка впливу операцій round tripping на обсяги прямих іноземних інвестицій в Україну (млн. дол. США)

Джерело: розроблено автором на основі [21].

Починаючи з початку 2010-х років, Україна перебуває у політичних турбуленціях та збройних конфліктах, зокрема з анексією Криму РФ у 2014 році та тривалим конфліктом на сході України. Ці події призвели до значних внутрішніх переміщень, мільйони українців були змушені залишити свої домівки, шукаючи притулку як в межах країни, так і за кордоном. Цей контекст політичної нестабільності та масових міграцій створює підґрунтя для розуміння тонкощів такого процесу як round tripping в економічному ландшафті України. Представлений аналіз нижче має на меті розкрити складнощі капітальних рухів в Україні та їх наслідки для економічного законодавства та стратегій інвестування.

З рисунку 2.4. очевидно, що ПІІ (без урахування реінвестування доходів) та операції round tripping характеризуються коливаннями, з помітними піками та спадами за round tripping у різних секторах економіки.

Дані демонструють помітні коливання як по round tripping, так і по прямих іноземних інвестиціях протягом періоду 2013-2023 років. Round tripping проявляє

різноманітні закономірності, з інтервальними роками позитивних та від'ємних значень. Натомість ПІІ демонструють коливання, з вершинними та низькими періодами, що відображають змінність інвесторських настроїв та економічних умов.

Протягом періоду з 2016 по 2021 рік спостерігалось поступове зростання чистого притоку коштів від операцій *round tripping*, з 3,8% у 2016 році до 68,5% у 2021 році від загального приливу прямих іноземних інвестицій в Україну. У 2022 році спостерігався відтік коштів від цих операцій на суму -0,6 млрд дол. США, що було пов'язано з початком повномасштабного вторгнення російських військ в Україну у лютому 2022 року. Це різко ускладнило економічну ситуацію в країні та значно понизило її інвестиційну привабливість. У 2023 році головними закордонними інвесторами в корпоративному сегменті були компанії, які вже мали підприємства в Україні на момент вторгнення росії. Чистий приріст прямих іноземних інвестицій в Україну в 2023 році склав 1,1 млрд дол. США, проте спостерігався також ріст операцій *round tripping* до рівня 0,4 млрд дол. США (що становило 38,1% від загального припливу ПІІ в Україну у 2023 році).

Найвищий пік у *round tripping* спостерігається у 2021 році – 1621 млн. дол., зі значним припливом капіталу. Найнижча точка зафіксована в 2014 році, що вказує на значні відпливи капіталу або репатріаційні активності. Подібно до цього, ПІІ досягає своєї вершини в 2013 році, сигналізуючи про міцні іноземні інвестиції, тоді як найнижча точка зафіксована у 2020 році – 452 млн. дол., що відображає зменшення довіри інвесторів або зовнішніх інвестиційних припливів.

Аналіз показує випадки можливої кореляції та залежностей між *round tripping* та ПІІ. Позитивні кореляції виявляються у деяких роках, що свідчить про синергії або спільні фактори, що впливають на капітальні рухи. На відміну, зворотна залежність спостерігається під час періодів значних від'ємних значень *round tripping*, які співпадають із спадами у ПІІ, вказуючи на можливі відпливи капіталу.

Розглянемо перерозподіл надходжень прямих іноземних інвестицій за країнами кінцевого інвестора протягом періоду з 2010 по 2023 рік (рис. 2.5). Цей

аналіз зосереджується на розумінні країн призначення надходжень ПІІ та ролі юрисдикцій-посередників у сприянні цьому інвестиції. Крім того, у ньому враховується значення транзитних операцій у формуванні розподілу надходжень ПІІ.

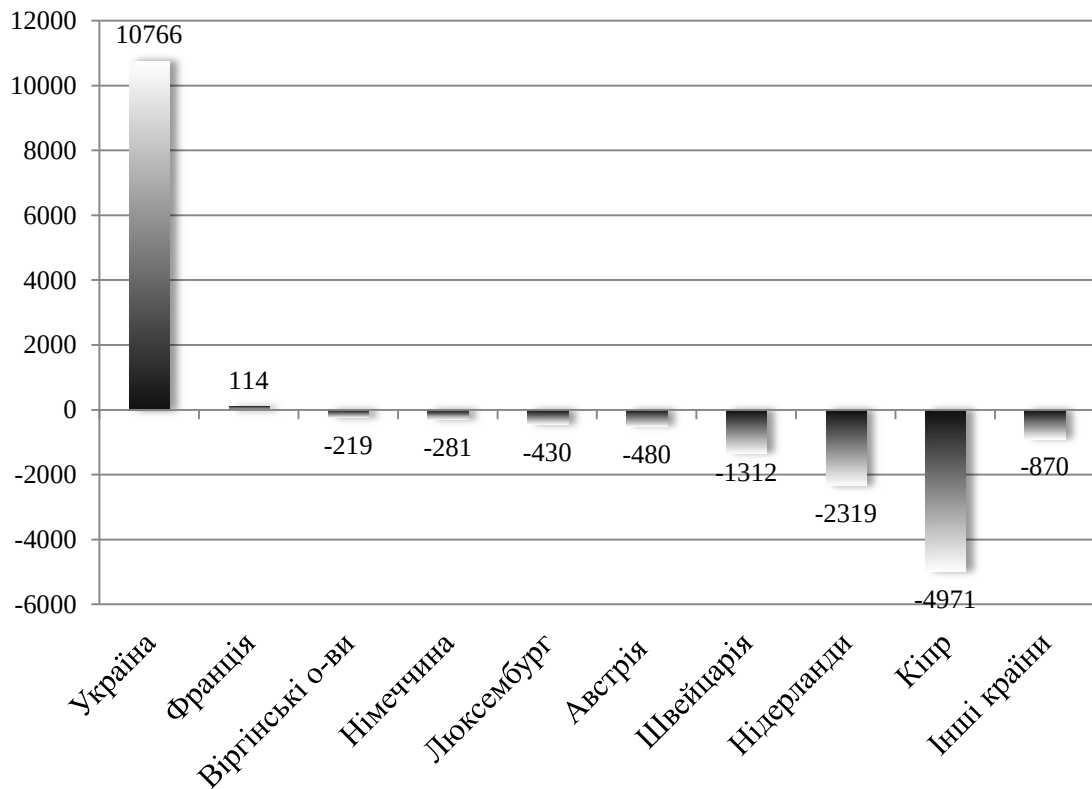

Рис. 2.5. Перерозподіл притоку ПІІ за 2010-2023 роки за країнами кінцевого інвестора (порівняно з країнами безпосереднього інвестора), млн. дол. США

Джерело: розроблено автором на основі [21].

Посередницькі юрисдикції відіграють вирішальну роль у сприянні надходженню прямих іноземних інвестицій, слугуючи каналами для капіталу, що направляється від прямих інвесторів до країн кінцевого призначення. Кіпр, Нідерланди, Швейцарія та Австрія виступають ключовими посередниками, які сприяють надходженню значних обсягів ПІІ через свої юрисдикції. Ці країни є привабливими інвестиційними центрами завдяки сприятливим податковим режимам, нормативно-правовій базі та фінансовій інфраструктурі, що робить їх кращими напрямками для направлення інвестицій.

Двосторонні операції, що характеризуються рухом капіталу через проміжні юрисдикції до досягнення кінцевого пункту призначення, суттєво впливають на розподіл надходжень ПП. Найбільші обсяги транзитних перевезень спостерігаються через Кіпр, Нідерланди, Швейцарію та Австрію, що підкреслює їх ключову роль у спрямуванні інвестицій у різні напрямки. Це явище підкреслює важливість розуміння складності потоків капіталу та ролі посередницьких юрисдикцій у формуванні моделей інвестування.

Розуміння динаміки між round tripping та ПП є надзвичайно важливим для політиків та учасників ринку у формуванні ефективних стратегій залучення та збереження іноземних інвестицій. Шляхом розкриття складнощів капітальних потоків та поведінки інвесторів, цей аналіз сприяє ухваленню обґрунтованих рішень, спрямованих на підтримку економічної стійкості та сталого зростання в Україні.

2.2. Вплив війни в Україні на інвестиційний клімат та динаміку інвестиційних процесів

Повномасштабна війна стала новим негативним чинником для інвестиційного розвитку, відображаючи значне зниження інвестиційної привабливості нашої країни через суттєве зменшення Індексу інвестиційної привабливості (рис. 2.6). На початку минулого року (2022 року) інтегральний показник знизився до 2,17 бала (з можливих 5), що стало найменшим значенням з 2013 року. Однак вже в другій половині поточного року він відновився та став еквівалентний показникам часів пандемії COVID-19.

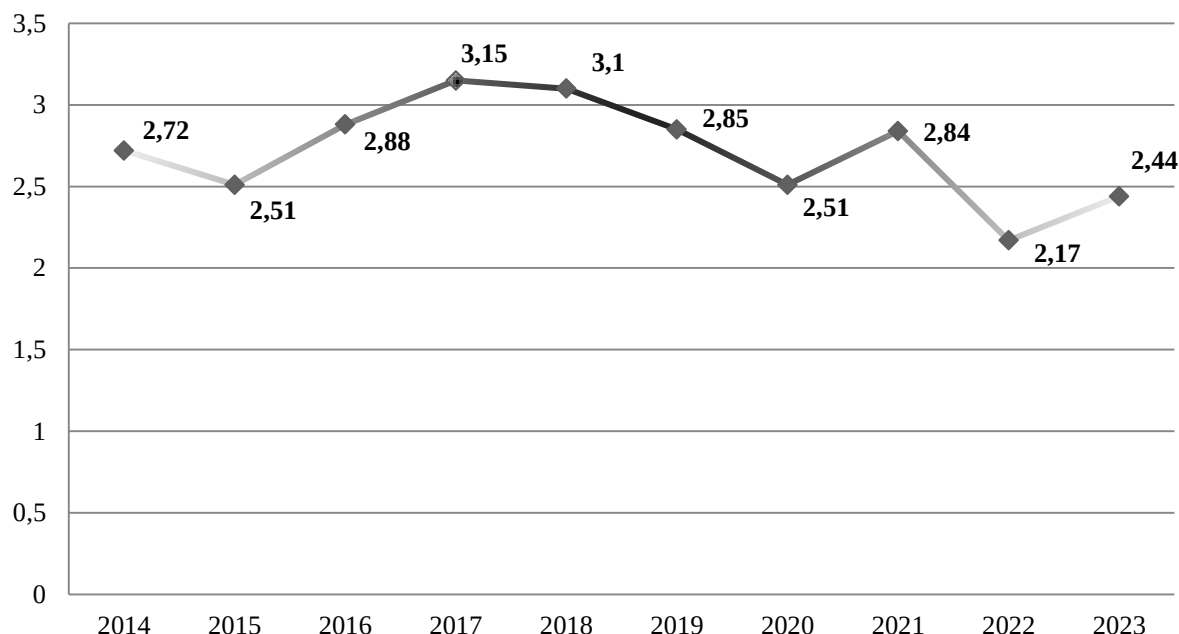

Рис. 2.6. Індекс інвестиційної привабливості України за період 2014-2023 рр.

Джерело: розроблено автором на основі [21].

Як чітко простежується з рисунку 2.6., найнижчий показник за останні 10 років Україна мала у 2022-ому – 2,17, що було пов’язано з загостренням політичної ситуації в країні та початком повномасштабної війни. Схожа ситуація склалася і у 2014 році після Революції гідності та початку вторгнення російських військ на територію України – індекс інвестиційної привабливості складав 2,72 й продовжував спадний тренд. Одразу після Революції гідності показник показав відчутний стрибок та подальше незначне, але стабільне зростання і досягнув свого піку у кінці 2017 року – 3,15. Протягом 2019-2020 років знову спостерігається падіння індексу, що значною мірою було спричинено пандемією Covid-19. У 2021 році індекс склав 2,84, що в загальному вимірі є незадовільним результатом, оскільки 75% опитаних Європейської бізнес асоціації (ЄБА), а це більш ніж 100 керівників найбільших міжнародних та українських компаній, інвестиційний клімат в Україні несприятливим. У 2023 році індекс зріс до 2,44 – очевидно, що тенденція позитивна порівняно з минулим роком, проте інвестиційний клімат в Україні досі вважається в загальному несприятливим та нестабільним.

Згідно із звітами Міністерства фінансів, у I кварталі 2022 року відбулося помітне скорочення обсягів прямих іноземних інвестицій. Однак починаючи з II кварталу, світ поступово розпочав допомагати Україні, вкладаючи певні ресурси в її економіку. У II кварталі країні надійшло 260 млн доларів США, а у III кварталі ця сума вже зросла до 400 млн доларів США.

Відповідно до інформації наданої Європейською Бізнес Асоціацією, збройний конфлікт в Україні є головним фактором, що негативно впливає на інвестиційний клімат, посідаючи перше місце. Друге місце відведено атакам на українську енергосистему, а третє – корупції. Серед обмеженого переліку позитивних зрушень, сприяючих підвищенню інвестиційних можливостей, варто відзначити надання Україні статусу кандидата на вступ до ЄС та відміну мит і квот на український експорт.

Під час зустрічей в Нью-Йорку із представниками відомих світових корпорацій, зокрема U.S. Steel, JP Morgan, General Electric, MUFG Bank, Honeywell, Halliburton, визначили 10 галузей, які мають суттєвий інвестиційний потенціал в Україні (табл. 2.2). Однією з обговорюваних можливостей є реалізація пріоритетних проєктів, таких як будівництво "розумних мереж", впровадження енергетичних балансуючих потужностей, використання передових технологій у газовидобуванні, та впровадження "зеленої" металургії з використанням заліза прямого відновлення.

Також розглядались можливості в агропромисловому секторі, зокрема, варіанти глибокої переробки кукурудзи для екстракції амінокислот та біоетанолу. Україна також володіє інвестиційними проєктами, спрямованими на видобуток графіту і літію.

Команда України відзначила перспективи у сфері ІТ, продовжуючи розвивати співпрацю із зарубіжними інвесторами через Український фонд стартапів.

Таблиця 2.2.

10 галузей, які мають суттєвий інвестиційний потенціал в Україні на 2023 рік

Галузь	Інвестиційний потенціал, млрд \$
<i>Оборонно-промисловий комплекс</i>	43
<i>Металургія та металообробка</i>	26
<i>Енергетика</i>	177
<i>Природні ресурси</i>	5,6
<i>Агропромисловий комплекс</i>	34
<i>Логістика та інфраструктура</i>	123
<i>Промислове виробництво</i>	16
<i>Деревообробка та меблеве виробництво</i>	5
<i>Фармацевтика</i>	19
<i>Інноваційні технології</i>	11

Джерело: складено на основі [14].

Команда України також відзначила перспективи у сфері ІТ, продовжуючи розвивати співпрацю із зарубіжними інвесторами через Український фонд стартапів.

Для успішної реалізації стратегії України щодо залучення та регулювання іноземного капіталу, важливо мати чітке розуміння переваг та викликів ПІІ для України та іноземних інвесторів. іноземних інвесторів є важливою. Існує багато дискусій щодо важливості ПІІ для економіки України, але бракує сучасного аналізу взаємозв'язку між інтересами України в ПІІ та інтересами іноземних інвесторів в Україні.

Для того, щоб добре продумати інвестиційну стратегію, важливо розробити SWOT-аналіз, який може допомогти забезпечити довгостроковий успіх інвестиційної привабливості України (рис. 2.7). SWOT-аналіз - це специфічна методика, яка використовується для визначення сильних і слабких сторін, можливостей і загроз для того, щоб мати можливість розробити дорожню карту

досягнення стратегічних цілей. Стратегічними цілями для України є розвиток її економіки та здатність бути сильним партнером.

<i>Сильні сторони</i>	<i>Слабкі сторони</i>
• Україна має вигідне геополітичне положення. • Високий рівень наявності природних ресурсів. • Велика міжнародна підтримка та допомога Україні, особливо під час війни. • Недорогі технології та робоча сила. • Великий внутрішній ринок. • Відсутність націоналізації ПП. • Дешева робоча сила та енергія.	• Військові та геополітичні ризики. • Політична нестабільність. • Відсутність реальної ринкової економіки. • Нестабільна валюта. • Слабкий бізнес-клімат. • Слабка законодавча база та її складність. • Високий зовнішній борг.
<i>Можливості</i>	<i>Загрози</i>
• Мати додаткові економічні стимули: податкові пільги, пільгові тарифи або стимули. • Нові ринки збуту. • Сільськогосподарський, енергетичний та природно-ресурсний потенціал. • Розвиток транзитного потенціалу. • Удосконалення інвестиційної політики та національної стратегії для збільшення ПП • Розвиток системи страхування: страхування військових ризиків та інвестицій.	• Високий рівень корупції. • Високий рівень бюрократії. • Військова міграція людей і компаній. • Відсутність системи страхування від військових ризиків.

Рис. 2.7. SWOT-аналіз інвестиційної привабливості України

Джерело: складено на основі власних розробок

Україна розташована на перехресті ключових торгових маршрутів, завдяки чому вона привертає увагу інвесторів, орієнтованих на логістичний розвиток. Великий внутрішній ринок споживання, обумовлений значною кількістю населення, створює можливості для консолідації позицій на великих ринках. Потенціал розвитку різних секторів, таких як сільське господарство, ІТ, та енергетика, надає можливостей для диверсифікації інвестицій та створення нових

ринків. Висока кваліфікація та талановитість української робочої сили роблять країну привабливою для компаній, які шукають висококваліфіковані кадри.

Через широке освітлення конфлікту у міжнародних ЗМІ, вся країна в значній мірі асоціюється із військовим конфліктом на сході, і не виокремлюється чітка різниця між регіонами України. Для того, щоб ця різниця стала очевидною для більшої кількості потенційних інвесторів, повинно пройти більше часу без значних ескалацій, а також повинна бути проведена активна інформаційна політика щодо успіху вже існуючих іноземних інвестицій.

Ще одним занепокоєнням є можливість того, чи може Україна запропонувати проекти з достатньо високим рівнем прибутку для покриття ризику інвестування в країну.

Незважаючи на бойові дії на сході, деякі іноземні інвестори все-таки не відступають. Наприклад, французька компанія Biocodex інвестувала в стабільну фармацевтичну галузь. Американська Cargill і китайська Cofco вкладають кошти в аграрну логістику. Французька компанія Nexans і японська Fujikura побудували виробничі об'єкти в Львівській області, використовуючи переваги України, такі як освічена та дешева робоча сила, а також близькість до ринку ЄС.

Інвестори звертають увагу на множину факторів, як економічного, так і політичного характеру. Згідно з опитуванням MIGA, побоювання інвесторів у країнах з конфліктами більше спрямовані на непередбачені зміни урядових політик щодо їх інвестицій, ніж на проблеми безпеки. 62% респондентів вказали "зміни в законодавстві" як свою основну політичну турботу, тоді як лише 15% відповіли, що війна і тероризм - основні загрози для їхніх інвестицій.

Більшість передвоєнних ПІІ в Україні фактично представляли собою реінвестований український та російський капітал, що означає, що ключові фактори, які стримують справжні ПІІ від України, існували до початку конфлікту і їх треба подолати. Згідно з ОЕСР, "Хоча політична ситуація за останні роки погіршилася, проблеми є довгостроковими і пов'язані із поганим підприємницьким середовищем, слабкими інститутами та розповсюдженою корупцією."

ОЕСР також вказує, що "спокуса завжди велика подолати ці проблеми через конкретні заходи для сприяння та полегшення цільових інвестицій, але акцент слід зробити на поліпшенні підприємницького середовища в усьому спектрі політичних напрямків."

Загальна перспектива інвестиційної привабливості України засвідчує великий потенціал, але стикається з багатьма викликами та обмеженнями. Серед сильних сторін країни слід відзначити великий внутрішній ринок та геополітичне положення, що відкриває широкі можливості для інвесторів. Кваліфікована робоча сила і талановиті фахівці сприяють розвитку високотехнологічних та інноваційних галузей. Однак слабкі сторони, такі як політична нестабільність та проблема корупції, створюють серйозні перешкоди для інвестицій та розвитку бізнесу.

Попри очевидні складнощі, Україна активно залучає великі обсяги інвестицій від підприємств з різних країн світу. Це охоплює не лише близьких партнерів, такі як Німеччина чи Туреччина, але й далеких, такі як США та Ізраїль. Важливим є той факт, що більшість інвесторських компаній мають попередній досвід роботи в Україні ще до початку конфлікту і спрямовані на розвиток або розширення вже функціонуючих виробництв.

Висновок до розділу 2.

Політична нестабільність та регулярні зміни у владі створюють неспокійне економічне середовище, що може стримувати інвестиції. Проблема корупції залишається серйозним обмеженням для бізнесу та іноземних інвесторів, знижуючи довіру до державних інституцій. Низький рівень підприємництва, обумовлений законодавчими обмеженнями та бюрократичними труднощами, ускладнює розвиток бізнесу. Економічні виклики, такі як інфляція та дефіцит бюджету, створюють труднощі, які у свою чергу також впливають на інвестиційний клімат.

Збільшення інвестицій у розвиток сільського господарства може сприяти розвитку аграрного сектору та збільшенню експорту продукції. Привертання інвестицій у відновлювану енергетику та модернізація енергетичної інфраструктури можуть стати ключовими факторами для сталого розвитку енергетичного сектору. Розвиток ІТ та інноваційних галузей є не менш важливим – він безпосередньо впливає на забезпечення високої конкурентоспроможності та розвиток високотехнологічного виробництва. Впровадження політики для полегшення входження іноземних компаній на ринок, безумовно збільшує зацікавленість іноземних інвесторів в Україні.

Продовження воєнного конфлікту може стати серйозною загрозою для економічної стабільності та інвестицій. Світові економічні труднощі можуть вплинути на зовнішню торгівлю та інвестиції. Негативні наслідки пандемії та інші світові кризи можуть стати загрозою для інвестицій. Військовий конфлікт з росією продовжить впливати на приплив прямих іноземних інвестицій в Україну. Через непередбачуваність опонента України та продовження бойових дій вздовж лінії зіткнення, сприйнятий політичний ризик інвестування в Україну залишається дуже високим.

РОЗДІЛ 3. ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ АКТИВІЗАЦІЇ ПРЯМИХ ІНОЗЕМНИХ ІНВЕСТИЦІЙ В УКРАЇНУ

3.1. Пропозиції щодо удосконалення механізму залучення іноземних інвестицій в Україну

Економіка України, перебуваючи на новому етапі реформування, визначає сталий економічний розвиток як пріоритетне завдання. Сприяння цьому завданню надає інвестиційна діяльність, що визначає напрями та інтенсивність розвитку економічної системи. Застосування інвестицій стає дієвим інструментом для забезпечення зростання суспільного багатства, позитивного сальдо бюджетів регіонів та збільшення прибутку підприємств і фізичних осіб.

Необхідність формування, акумулювання та раціонального використання інвестиційних коштів є об'єктивною передумовою для поступального розвитку суспільства та інноваційної динаміки національної економіки. У сучасних умовах вирішення питань розширення та пошуку нових джерел інвестиційних ресурсів, їх ефективного використання, виявляється ключовим елементом для досягнення позитивних ефектів в економічних сферах та загальному розвитку країни.

Формування сприятливого інвестиційного клімату в Україні є вельми актуальним завданням, вимагаючим уваги як з позиції внутрішньої, так і з точки зору зовнішньої політики країни. Серед ключових позитивних факторів, спрямованих на вдосконалення цього напрямку, можна визначити:

1. Гарантія в Україні відсутності можливості націоналізації іноземних інвестицій.
2. Скасування адміністративних бар'єрів для входження іноземного капіталу до України за умови обов'язкової реєстрації іноземних інвестицій.
3. Застосування національного режиму інвестиційної діяльності до іноземних інвесторів.
4. Створення правового полегшення для інвестування та розвитку державно-приватного партнерства.

5. Регулювання основних аспектів видачі дозволів на працевлаштування іноземців та отримання тимчасового проживання, спрощуючи залучення іноземних менеджерів та кваліфікованих працівників на початкових етапах розвитку дочірніх підприємств в Україні.

6. Надання режиму найбільшого сприяння для управління інвестиціями, сприяючи збільшенню обсягів прямих іноземних інвестицій в ключові галузі економіки України, зокрема у відносинах з Фондом Міжнародного розвитку ОПЕК.

Враховуючи нестабільність політичного та економічного середовища в Україні, наявність чіткої та комплексної програми заходів є невід'ємною умовою для відновлення економічного зростання. Ця програма повинна включати оновлену інвестиційну політику держави, спрямовану на активізацію залучення прямих іноземних інвестицій. За останні роки інвестиційний процес в Україні уповільнився, а обсяги приваблення коштів від зарубіжних інвесторів значно зменшилися, що зробило актуальним завдання покращення державної інвестиційної політики для привертання значного капіталу у пріоритетні сфери економіки. Розв'язання інвестиційної кризи та удосконалення політики залучення прямих іноземних інвестицій стає справжньою та нагальною проблемою.

Важливо підкреслити, що оскільки інвестиційна політика є важелем, за допомогою якого держава впливає на розвиток економіки, вона підпорядковується загальній економічній політиці країни та тісно пов'язана з іншими аспектами економічної політики, які реалізуються на національному рівні. Розглядаючи основні напрями реалізації складових економічної політики держави, інвестиційна політика може породжувати позитивні ефекти (рис. 3.1).

Для досягнення відповідних ефектів вкрай важливими є наступні аспекти: підвищення ефективності та розширення обсягів інвестицій, насамперед, прямих іноземних, паралельно із збільшенням частки інноваційних інвестицій у їх структурі; зменшення інвестиційних ризиків та поліпшення кредитного рейтингу; вдосконалення інвестиційного законодавства; розвиток інфраструктури інвестиційного ринку; покращення якості життя населення через реалізацію

інвестиційних проектів у соціальній сфері; стимулювання росту інвестиційної активності в малорозвинених регіонах країни.

Саме значущий дефіцит внутрішніх інвестиційних ресурсів викликає необхідність активізації привертання прямих іноземних інвестицій (ПІІ). Оптимальним для інвестиційно-інноваційної безпеки України вважається рівень залучення ПІІ, де чистий щорічний приріст ПІІ відноситься до ВВП на рівні 6%. Україна, навпаки, стикається з критично низьким показником, що складає менше 2%, що свідчить про вкрай невідповідні обсяги залучення ПІІ в національну економіку. Невтішним економічним показником є також ВВП на душу населення, що розрахований Міжнародним валютним фондом.

Дослідження підтверджує, що економіка України на даний момент має низьку привабливість для іноземних інвесторів та ця привабливість різноманітна для різних галузей. Це свідчить про необхідність враховування механізму, що використовується в більшості країн і включає такі особливості:

а) сприятливе інвестиційне середовище, яке визначається механізмом державних гарантій захисту іноземних інвестицій, а також скасуванням обмежень на розмір інвестицій;

б) впровадження відкритої експортоорієнтованої моделі розвитку економіки, що включає розширення можливостей участі іноземних інвесторів у приватизації через конкурси, аукціони та автоматичний дозвіл на створення підприємств із 100% іноземним капіталом у експортоорієнтованих галузях;

в) наявність державного контролю та проведення експертиз-проектів;

г) система пільгового оподаткування іноземних інвестицій, яка стимулює їх у реальному секторі залежно від пріоритетності об'єктів інвестування, обсягу інвестицій та терміну її дії.

Потенційні інвестори отримують інформацію про внутрішні умови господарювання, аналізуючи складові індексу економічної свободи, за яким Україна класифікується як країна з низьким рівнем економічної свободи. З метою підвищення економічної свободи та залучення більшого обсягу іноземного капіталу.

Рис. 3.1. Ефекти реалізації державної інвестиційної політики

Джерело: складено на основі власних розробок.

Одночасно слід звернути увагу на труднощі, з якими стикаються іноземні інвестори, такі як регулярне оновлення дозволу на тимчасове перебування в країні, обмеження у безпроблемній репатріації вкладеного капіталу, складнощі відкриття рахунків для нерезидентів, вимагаючи підтвердження кожної трансакції тощо.

Серед ряду позитивних зрушень, що впливають на інвестиційну діяльність країни, слід виокремити започаткування судової реформи, ухвалення закону про валютну лібералізацію та товариство з обмеженою відповідальністю, вирішення питань, пов'язаних із відшкодуванням ПДВ.

Основними очікуваннями інвесторів від бізнесу залишаються: зняття обмежень з валютного врегулювання, боротьба з контрабандою та тіньовою економікою, проведення судової реформи, політична стабільність, прозора приватизація, захист прав інтелектуальної власності, покращення інфраструктури.

Прямі іноземні інвестиції також сприяють збільшенню підприємницької активності через залучення місцевих компаній до глобальних виробничих ланцюгів. Це визначальні фактори для досягнення сталого економічного росту та сприяння більш вигідній інтеграції України в глобальну економіку.

Отже, враховуючи результати проведених досліджень, важливо визначити передумови, які визначають необхідність залучення прямих іноземних інвестицій в економіку України, що виступають стимулом для активізації підприємницької діяльності. Серед ключових аспектів можна виділити:

1. Створення нових робочих місць, які формуються як безпосередньо на підприємствах, так і опосередковано - в місцевих постачальників та партнерів.
2. Підвищення експортних обсягів та диверсифікація експорту, оскільки прямі іноземні інвестиції часто призводять до інтенсивніших експортних операцій та включення місцевих компаній у міжнародні ланцюги постачання.
3. Розвиток і передача технологій, що відкриває можливості для застосування сучасних іноземних технологій або впровадження нових вітчизняних технологій виробництва.

4. Створення сприятливих умов для місцевих постачальників та субпідрядників, оскільки іноземні інвестори зацікавлені у використанні продукції місцевих постачальників.

5. Підвищення кваліфікації місцевої робочої сили, оскільки застосування високотехнологічного виробництва вимагає підготовки місцевих спеціалістів.

6. Передача сучасних методів та навичок управління, яка може відбуватися через привезення іноземних менеджерів та їхню подальшу заміну місцевими працівниками.

7. Прилив іноземної валюти, яка може стати ключовим джерелом для країн із низьким рівнем заощаджень або обмеженим доступом до капіталу.

8. Підвищення конкурентоспроможності регіону завдяки розвитку інфраструктури та підвищенню його привабливості для іноземних інвесторів.

Загалом, для підвищення інвестиційної привабливості України необхідно створити сприятливі умови для реалізації інвестиційних проектів, особливу увагу приділяючи підтримці приватних інвестиційних ініціатив.

3.2. Заходи та інструменти підвищення інвестиційної привабливості України

На сьогодні прямі інвестиції в економіку України стикаються з рядом викликів, які включають законодавчу та економічну нестабільність, недосконалі методи приватизації привабливих об'єктів для іноземного капіталу, бюрократію та корупцію в цій сфері. Однією з основних проблем є непрозорість каналів іноземного інвестування.

Для стимулювання зростання обсягів іноземних інвестицій пропонуються конкретні заходи для удосконалення інвестиційної політики держави:

1. Законодавче створення надійної системи страхування та перестрахування інвестиційних ризиків за участі держави.

2. Надання іноземному інвесторові права оренди (замість власності) на земельну ділянку для розміщення підприємства з іноземним капіталом на вигідний термін.

3. Створення нормативно-правової бази для регулювання відносин залучення іноземних інвестицій до розробки родовищ корисних копалин.

4. Забезпечення реалізації спеціальних режимів інвестиційної діяльності у вільних економічних зонах та територіях.

5. Залучення в інвестиційну сферу заощаджень іноземних громадян з використанням гарантійних механізмів їх повернення.

6. Створення системи гарантій стабільності для забезпечення довгострокового фінансування інвестиційних проектів.

У процесі відновлення економіки України та подолання інвестиційної кризи, важливим є створення рівних умов для національних підприємств і тих, які залучають часткові або 100% іноземні інвестиції.

Далі детальніше розглянемо згадані вище заходи. Старовинна стратегія розподілу фінансових ресурсів в різних секторах, часто обумовлена лобіюванням, в наш час досягла свого піку і вичерпала свою ефективність. Україна втрачає конкурентну перевагу у привабленні інвестицій порівняно з іншими країнами, які володіють прозорою та зрозумілою економічною політикою. Тому критично важливо визначити чіткі структурні пріоритети для розвитку української економіки та створити умови для залучення інвестицій, спрямованих на обрані пріоритети. Національні та зарубіжні інвестори повинні мати змогу сприймати довгострокові пріоритети економічного зростання та розуміти, яким чином держава буде підтримувати їхні інтереси.

Перелік таких пріоритетів має включати галузі високих технологій, які обіцяють зростання в умовах розвитку четвертої промислової революції, а також сектори з експортним потенціалом або значущим впливом на них (рис.3.2).

Реформування податкової політики представляє собою значущий аспект в удосконаленні фінансової системи, зокрема шляхом скорочення кількості податків та обов'язкових платежів, а також спрощення системи податкового

адміністрування. За рейтингом Doing Business 2019 Світового банку щодо оподаткування, Україна займає 54-е місце, що свідчить про погіршення ситуації порівняно із попереднім роком.

Рис. 3.2. Заходи стимулювання пріоритетів економічного розвитку

Джерело: складено на основі власних розробок.

Ключовим аспектом в цьому контексті є вдосконалення роботи податкових і митних служб, спрямоване на зменшення бюрократичних бар'єрів для бізнесу. Наприклад, важливо припинити дію різних систем податкових пільг при ввезенні сучасного обладнання та технологій, спростити виділення земельних ділянок та підведення комунікацій до них, а також спростити процедуру прийняття на роботу іноземців.

З метою мінімізації та уникнення ухилення від сплати податків, необхідно реалізувати збалансований підхід до формування персоналу у цій сфері.

Додатково, принципово важливо усунути хаотичні податкові пільги, орієнтовані на не пріоритетні галузі, та збільшити прозорість у розподілі бюджетних коштів на всіх рівнях. Зокрема, фінансування структурних та секторальних пріоритетів має бути віддано перевагу над неефективними проектами, що підтримуються політичними групами. Додатковою ключовою областю вдосконалення є оптимізація адміністрування податку на додану вартість, враховуючи традиційні недоліки українського законодавства в цьому контексті, які довгий час залишалися без належної уваги. Серед конкретних заходів можна виділити внесення змін до оподаткування великих компаній в рамках глобального проекту "ерозія податкової бази і передача прибутку" (BEPS), що спрямовано на боротьбу із ухиленням від сплати податків та виведенням коштів в офшорні компанії. Ці заходи, взяті разом, підвищать прозорість податкових і митних служб, збільшать податкові надходження, спростять діяльність та дозволять ефективніше використовувати обмежені фінансові ресурси в бюджеті, що, в свою чергу, сприятиме позитивному впливу на інвестиційну привабливість національної економіки.

Оптимізація бюрократичних процедур визначається як заходи, спрямовані на скорочення обсягу ліцензій для різних видів підприємницької діяльності та спрощення отримання дозволів. Висвітлення позначено у вивченні позиції України у рейтингу Doing Business 2019, де вказується на необхідність спрощення таких процедур, як підключення до електромереж, отримання будівельних дозволів та вирішення проблем, пов'язаних із неспроможністю.

Щодо боротьби з корупцією, за останні п'ять років в Україні створено важливі антикорупційні структури, зокрема НАБУ, САП, Антикорупційний суд і Службу Державної Безпеки. Ці органи призначені для ефективної боротьби з корупцією та економічними правопорушеннями, зокрема серед високопоставлених чиновників. Однак, незважаючи на очікування громадян, результати цієї боротьби залишаються невідповідними сподіванням.

Протягом п'яти років, резонансні справи, у яких брали участь високопосадовці та депутати, не завершилися виносом вироків, а багато з них не

потрапили до суду. Зазначено, що така ситуація призвела до численних скандалів і помилок у роботі підприємств, пов'язаних із управлінням та співробітництвом цих антикорупційних структур. Таким чином, на сучасному етапі, актуальною є можливість повноцінного впровадження всієї системи антикорупційних органів та їх результативної взаємодії.

Запобігання збільшенню державного боргу створює невизначеність для інвесторів щодо майбутньої стабільності гривні та фінансової обстановки. У цьому контексті виникає ситуація, ускладнена активним розміщенням гривневих облігацій Мінфіном для зменшення валютних ризиків бюджету. Ця дія породжує ефект захаращення на внутрішньому фінансовому ринку через зростання вартості капіталу, підвищені процентні ставки для приватних позичальників, обмеження ділової активності і обтяжливість експорту.

У контексті економічної реформи пропонується максимальне використання резервів податкової політики, що включає підвищення прозорості митної діяльності, удосконалення управління ПДВ, раціональну сплату податків великими компаніями та оптимізацію бюджетних витрат. Ці заходи спрямовані на збільшення податкових надходжень та зменшення потреби в облігаціях внутрішнього державного боргу, сприяючи також зниженню потреби в кредитах, уникненню ефекту витіснення на фінансовому ринку та сприятиме залученню фінансів у реальний сектор економіки.

Щодо грошово-кредитної політики, акцентується на недостатній спрямованості поточної політики на стимулювання економічного зростання. Основна мета Національного банку України полягає в підтримці інфляції та курсу гривні, що відзначається високою жорсткістю, що робить кредити недоступними для більшості підприємств. Для сприяння розвитку вітчизняного виробництва та покращення інвестиційного клімату важлива політика, спрямована на кредитування виробничого сектора економіки (політика "дешевих грошей").

Узагальнюючи, низький рівень інвестиційної привабливості України обумовлює необхідність впровадження нової стратегії розвитку, визначення завдань на середньострокову та довгострокову перспективу. Зокрема, висувається

ідея розробки "Програми розвитку економіки України та відновлення рівня життя людей" до 2030 року, що передбачає значне підвищення темпів економічного зростання, збільшення ВВП та доходів громадян. Додатково, проблемами, які потребують уваги, визначено боротьбу з корупцією, судову та земельну реформи, високі ставки кредитування бізнесу, бюрократію, контрабанду, тіньову економіку та військовий стан.

3.3. Стратегія покращення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнного відновлення

Логічним продовженням роботи є розробка стратегії покращення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнного відновлення. Стратегія являє собою комплекс дій і конкретний план, спрямований на досягнення певних цілей і завдань у конкретній сфері або контексті. На основі проведеного аналізу та оцінки ситуації із залученням інвестицій в економіку, систематизації проблем і перспектив, визначення шляхів підвищення ефективності залучення інвестицій, можемо розробити власну стратегію покращення механізму залучення інвестицій в умовах післявоєнного відновлення. Конкретна стратегія покращення механізму залучення інвестицій повинна бути ретельно розроблена з урахуванням особливостей української економіки, потенціалу та викликів післявоєнного періоду, а також із залученням зацікавлених сторін, експертів і державних органів для успішного впровадження та реалізації стратегії. Запропонована стратегія включатиме три етапи: короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий (рис. 3.3). Основною метою стратегії є покращення механізму залучення інвестицій.

Основне завдання стратегії на короткостроковому етапі - зупинити падіння інвестиційної активності та зменшити негативні наслідки, спричинені війною. Заходи та завдання на цьому етапі спрямовані на створення підґрунтя для відновлення залучення інвестицій в економіку. Середньостроковий етап стратегії

спрямований на продовження відновлення інвестиційної діяльності шляхом покращення інвестиційного клімату, що вимагає змін у правовій та податковій системах.

Рис. 3.3. Стратегія удосконалення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнної відбудови

Джерело: складено на основі власних розробок.

Цей етап також передбачає виділення окремих секторів і галузей економіки, які є стратегічно важливими та перспективними, та створення сприятливих умов для залучення в них інвестицій. Завдання довгострокового етапу полягає у подальшому спрощенні умов ведення підприємницької діяльності, що сприятиме покращенню інвестиційного клімату країни. Цей етап також передбачає

встановлення стійких партнерських стосунків з європейськими інвесторами та створення спільних підприємств, дослідних центрів тощо.

Комплекс дій, наведений у параграфі, може бути розширений і деталізований, але навіть впровадження запропонованих заходів суттєво покращить механізм залучення інвестицій і підвищить їх ефективність. Моніторинг реалізації стратегії може здійснюватися шляхом аналізу показників, використаних для розрахунку інтегрального індексу ефективності залучення інвестицій. Проте можуть бути використані й інші показники, що характеризують інвестиційну та економічну діяльність країни.

Висновок до розділу 3.

Отже, підсумовуючи усе вище сказане, можна зробити наступні висновки. У процесі виконання розділу було систематизовано проблеми залучення інвестицій в економіку України. Проблеми були класифіковані за такими ознаками, як: макроекономічні, інституційні, соціально-економічні, політичні та інфраструктурні. Окрім того, визначено перспективи залучення інвестицій в економіку. Незважаючи на наявні проблеми, Україна має всі необхідні умови, щоб стати інвестиційно привабливою державою та реалізувати свій потенціал.

Також були запропоновані шляхи підвищення ефективності механізму залучення інвестицій в економіку України. За результатами роботи, можна зазначити, що для підвищення ефективності механізму залучення необхідно здійснити комплекс дій, який включає: реформування податкової системи, покращення інвестиційної привабливості країни, залучення та заохочення іноземних інвесторів, стимулювання інвестицій у пріоритетні галузі, запобігання та боротьбу з корупцією, а також підтримку малого та середнього бізнесу. Всі ці комплексні заходи сприятимуть вирішенню проблем, що виникають після війни, і покращенню ефективності залучення інвестицій в економіку України в період післявоєнного відновлення.

На завершення було сформульовано та запропоновано стратегію покращення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнного відновлення. Вона включає три етапи: короткостроковий, середньостроковий і довгостроковий. Запропонована стратегія передбачає спрощення податкової системи, боротьбу з корупцією, впровадження програм підтримки малого та середнього бізнесу, а також заходи з інтеграції в ЄС та НАТО та інші.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Завершуючи виконання кваліфікаційної роботи, можна зазначити, що питання залучення інвестицій в економіку країни має важливе значення для загального економічного зростання та розвитку держави в післявоєнний період.

За результатами дослідження було досягнуто поставленої мети, а саме розроблено практичні рекомендації щодо вдосконалення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнної відбудови.

По-перше, визначено економічну сутність інвестицій та проведено їх класифікацію. Інвестиції являють собою вкладення майнових та немайнових цінностей в об'єкти підприємницької та інших видів діяльності з метою отримання прибутку або досягнення іншого позитивного ефекту. Класифікація інвестицій може здійснюватися за багатьма ознаками.

По-друге, досліджено механізм залучення інвестицій. Встановлено, що цей механізм складається з п'яти структурних елементів, які взаємопов'язані: суб'єкти, що інвестують; суб'єкти, що залучають інвестиції; самі інвестиції; форми та методи залучення інвестицій. Різноманітність форм та методів залучення інвестицій дозволяє класифікувати механізми за різними класифікаційними ознаками.

По-третє, досліджено та систематизовано методичні підходи до оцінювання ефективності залучення інвестицій. Оцінювання ефективності залучення інвестицій на рівні держави здійснюється шляхом комплексного аналізу різних груп показників.

По-четверте, При розгляді регіонального аспекту залучення прямих інвестицій в Україну, Київ та Київська область є лідерами за обсягом залучених інвестицій, тоді як Чернівецька та Тернопільська області демонструють найнижчий рівень привабливості для інвестицій.

По-п'яте, визначено фактори, що впливають на процес залучення інвестицій в економіку України, та досліджено щільність і направленість зв'язку між цими факторами та обсягом капітальних інвестицій.

По-шосте, здійснено оцінювання ефективності залучення інвестицій в економіку України та інших країн світу. Розраховано інтегральний показник ефективності залучення інвестицій на основі таких показників, як доходи від прямих інвестицій і чистий приплив прямих іноземних інвестицій.

По-сьоме, систематизовано проблеми та перспективи залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнного відновлення. Проведено класифікацію проблем залучення інвестицій за кількома ознаками, такими як макроекономічні, інституційні, соціально-економічні, політичні та інфраструктурні проблеми. Крім цього, визначено перспективи залучення інвестицій в економіку. Незважаючи на існуючі проблеми, Україна має всі необхідні умови для того, щоб стати привабливою для інвестицій країною та реалізувати свій потенціал.

По-восьме, було виявлено та запропоновано шляхи підвищення ефективності залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнної відбудови. До них належать реформування податкової системи, покращення інвестиційної привабливості країни, залучення іноземних інвесторів, стимулювання інвестицій у пріоритетні галузі, запобігання корупції та підтримка малого та середнього бізнесу.

Зрештою, було сформовано та запропоновано стратегію вдосконалення механізму залучення інвестицій в економіку України в умовах післявоєнної відбудови, яка включає заходи зі спрощення податкової системи та зниження податкового навантаження, впровадження антикорупційних реформ, розширення програм підтримки малого та середнього бізнесу, а також заходи, спрямовані на інтеграцію в ЄС і НАТО. Реалізація цієї стратегії передбачає три етапи: короткостроковий, середньостроковий та довгостроковий.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Макконнелл К. Р., Брю С. Л., Економікс: підручник перекл. з англ. - М.: Інфра-М, 2003. - 983 с.;
2. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1 / С.В. Мочерний та ін. К.: Видавничий центр "Академія", 2000 р. 864 с.;
3. Шевченко С. Ю. Економічна сутність інвестицій та інвестиційної діяльності. Інвестиції: практика та досвід №1/2010. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/1_2010/4.pdf (дата звернення 30.04. 2024);
4. Яременко О. В. Економічна сутність інвестицій та основні поняття інвестиційної діяльності. Економіка промисловості. 2012 р. № 1-2. URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/handle/123456789/41357> (дата звернення 30.04.2024);
5. Матвійчук О. А. Економічна сутність інвестицій та їх класифікація. URL: <https://core.ac.uk/outputs/43283160> (дата звернення 28.04. 2024);
6. Дяків Р., Бохан А., Козак Я., Ліфінцев С. Енциклопедія інвестицій. Київ: Міжнародна економічна фундація, 2008 р. 511 с.; 17. Суть та види інвестиційних проектів. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_6/29_68_6.pdf (дата звернення 05.05.2024);
7. Шарп У., Александер Г., Бейлі Дж. Інвестиції: перекл. з англ. - М.: Інфра-М, 2003. - 1028 с.;
8. Коваленко Ю.М., Пересада А.А., Онікієнко С.В. Інвестиційний аналіз: підруч. К.: КНЕУ, 2003. – 485 с.;
9. Фатюха Н.Г., Циганок Д.В. Кореляційно-регресійний аналіз валютного курсу. Агросвіт: наук. – практ. журнал. №22. 2017. 39-41с.; 74
10. Сердюков К.Г., Кайдаш О.В. Кореляційно-регресійний аналіз впливу макроекономічних показників на обсяги капітальних інвестицій. Науковий вісник Херсонського державного університету. Випуск 30. Частина 3. 2018. URL: <https://ejournal.kspu.edu/index.php/ej/article/view/317/313> (дата звернення 15.05.2024);

11. Єгорова О.М. Методичні засади оцінки ефективності інвестиційної діяльності торговельного підприємства. «Молодий вчений» № 7 (59). 2018. 73 URL: <https://molodyivchenyi.ua/index.php/journal/article/view/4247> (дата звернення 05.05.2024);
12. Шиян Н.В. Методичні підходи до визначення економічної ефективності державних інвестицій. URL: <https://dspace.nuft.edu.ua/handle/123456789/21764> (дата звернення 05.05.2024);
13. Бойко А. О., Боженко В. В., Безрук В. В. Механізм залучення іноземних інвестицій. Економіка та управління національним господарством. Том 29 (68). №6, 2018р. URL: https://www.econ.vernadskyjournals.in.ua/journals/2018/29_68_6/6.pdf (дата звернення 28.04.2024);
14. Раманова Ю.С. Механізм підвищення ефективності залучення іноземних інвестицій в економіку України: дис.: 8.03050301. Київ, 2017 р. 104 с. URL: <https://ev.fmm.kpi.ua/article/view/108723> (дата звернення 30.04.2024);
15. Гітман Л. Дж., Джонк М.Д. Основи інвестування: перекл. з англ. - М.: Справа, 1999. - 1008 с.;
16. Денисенко М.П. Основи інвестиційної діяльності. К.: Алерта, 2001 р. 338 с.;
17. Цимбаліст А. В. Оцінка ефективності інвестиційних проектів: 051 Економіка. Шостка, 2021. 29 с. URL: <https://essuir.sumdu.edu.ua/handle/123456789/85029> (дата звернення 05.05.2024);
18. Про інвестиційну діяльність: Закон України від 18.09.1991 р. № 1560-XII: станом на 10 жовт. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1560-12#Text> (дата звернення 28.04.2024);
19. Про режим іноземного інвестування: Закон України від 19.03.1996 р. №93/96-ВР: станом на 17 серп. 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-%D0%B2%D1%80#Text> (дата звернення 30.04.2024);

20. Статистична інформація. Державна служба статистики України. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення 10.05.2024);
21. Статистична інформація: Статистика Національного банку. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic> (дата звернення 08.05.2024);
22. Георгіаді Н.Г., Федорчак О.Є. Сутність і види механізмів залучення інвестицій на підприємство. Інвестиції: практика та досвід №22. 2013 р. 6-11 с. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/22_2013/3.pdf (дата звернення 28.04.2024);
23. Деньга С.М. Сутність і класифікація інвестицій. КНЕУ. 2007. URL: <https://dspace.kntu.kr.ua/server/api/core/bitstreams/7d96b776-1b1a-47a7-b781-9576c4730fcf/content> (дата звернення 05.05.2024);
24. Татаренко Н.О., Поручник А.М. Теорії інвестицій: навч. посіб. К.: КНЕУ, 2000 р. 160 с.;
25. Шевченко Л. В. Фактори впливу на іноземне інвестування в економіку України: підходи до класифікації. Вісник Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна, серія «Економічна», випуск 100. 2021 р.;
26. Третяк Н. М. Фактори формування інвестиційного клімату в Україні. 2013;
27. Hailu, Z. A. (2010). "Demand Side Factors Affecting the Inflow of Foreign Direct Investment to African Countries: Does Capital Market Matter?" International Journal of Business and Management, vol. 5(5), pp.104-126;
28. Lim, E. (2001) Determinants of, and the Relation between, Foreign Direct Investment and Growth: A Summary of the Recent Literature. International Monetary Fund Working Paper, Middle Eastern Department;
29. Kitanov B. (2010), "Does Foreign Direct Investment Have an Effect on Economic Development? The Case of Bulgaria". Scholarly Research Paper, 3 p;
30. Ease of Doing Business rankings. The World Bank: Doing business archive. URL: <https://archive.doingbusiness.org/en/rankings> (дата звернення 17.05.2024);

31. Glass A., Saggi K. (1999), "FDI Policies under Shared Factor Market". *Journal of International Economics*, No.49, 309-332 p;
32. Balasubramanyam, V.N., M.A. Salisu, and D. Sapsford. "Foreign Direct Investment and Growth in EP and IS Countries." *Economic Journal* 106(1996):92-105;
33. Olofsdotter, K. (1998). Foreign Direct Investment, Country Capabilities and Economic Growth. *Weltwirtschaftliches Archive*, 134(3), 534-547;
34. Ikiara, M. M. (2003). Foreign Direct Investment (FDI), Technological Transfer and Poverty Alleviation: Africa's Hopes and Dilemma. *ATPS Special Paper Series No. 16*;
35. Ghali, K.H., Faras, R.Y. (2009), "Foreign Direct Investment and Economic Growth: the Case of the GCC Countries". *International Research Journal of Finance and Economics*, No. 29, 134-145 p;
36. Rahman, A. (2015). Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth: Empirical Evidence from Bangladesh. *International Journal of Economics and Finance*, 7(2), 18– 25. <https://doi.org/10.5539/ijef.v7n2p178>;
37. Indicators. The World Bank: Data Bank. URL: <https://data.worldbank.org/indicator> (дата звернення: 08.05.2024);
38. Pilinkiene V. (2008), "International Economical Relations". *Kaunas, Technologija*, 2008, 20-22, 143-150 p;
39. Dollar, David & Hallward-Driemeier, Mary & Mengistae, Taye, 2004. "Investment climate and international integration," *Policy Research Working Paper Series 3323*, The World Bank;
40. World Bank. "Investing across borders 2010 : indicators of foreign direct investment regulation in 87 economies." The World Bank Group, 2010, URL: <http://surl.li/tuctd> (дата звернення: 08.05.2024);
41. Krugman, P. and Obstfeld, M. (2008) *International Economics: Theory and Policy*. 7th Edition, Addison Wesley, Boston;
42. Drabek Z., Griffith-Jones S. (1998), "Managing Capital Flows in Transition Economies with a Case Study of Central and Eastern Europe".

URL: http://www.wto.org/english/res_e/reser_e/pera9804.doc (дата звернення 18.05.2024);

43. OECD, (1996): “OECD Benchmark Definition of Foreign Direct investment”, Third Edition, Paris;

44. Lucas, R. (1988) On the Mechanics of Economic Development. Journal of Monetary Economics, 22, 3-42. [http://dx.doi.org/10.1016/0304-3932\(88\)90168-7](http://dx.doi.org/10.1016/0304-3932(88)90168-7);

45. OSCE: Developing a Positive Climate for Business and Investment: A Best Practice guide. (2006). Organization for Security and Co-operation in Europe (OSCE). URL: <https://www.osce.org/files/f/documents/c/f/19768.pdf> (дата звернення 28.04.2024);

46. Statista: official web-site. URL: <https://www.statista.com/markets/2535/topic/422/international/#overview> (дата звернення 18.05.2024);

47. Mc RATH, .T., aul, T. (1999), “Tarptautiniai ekonomikos pagrindai”. Vilnius, 108-111 p;

48. Neusser, Klaus, 1991. "Testing the long-run implications of the neoclassical growth model," Journal of Monetary Economics, Elsevier, vol. 27(1), pages 3-37;

49. Krugman, P. (1994). The Myth of Asia’s Miracle. Foreign Affairs, 73. <https://doi.org/10.2307/20046929>;

50. Melnyk, L., Kubatko, O., & Pysarenko, S. (2014). The impact of foreign direct investment on economic growth: case of post communism transition economies. Problems and perspectives in Management, (12, Iss. 1), 17-24;

51. Nyaga, N. (2013). The Impact of Foreign Direct Investment on Economic Growth in Kenya. Unpublished Research Project, 2010-2014;

52. Romer, Paul M. “The Origins of Endogenous Growth.” The Journal of Economic Perspectives 8, no. 1 (1994): 3–22. URL: <http://www.jstor.org/stable/2138148> (дата звернення 18.05.2024);

53. Brenkevičiūtė R. (2010), “Tiesioginių užsienio investicijų poveikio šalies ekonomikai analizė”. Mokslas – Lietuvos ateitis [Science – Future of Lithuania], Vol. 2, No.2, 11-17 p;
54. UNCTAD, Definitions and sources, 2020, c. 245;
55. Markusen, James R., Venables, Anthony J., Konan, Denise E., Zhang, Kevin H., (1996): “A unified treatment of Horizontal Direct Investment, Vertical Direct Investment, and the Pattern of Trade in Goods and services”, NBER Working Paper No. 5696;
56. Braconier, Henrik, Norbaeck, Pehr-Johan, Urban, Dieter, (2002): “Vertical FDI Revisited”, IUI Working Paper No. 579;
57. Kinoshita, Yuko and Campos, Nauro F., Why Does FDI Go Where it Goes? New Evidence from the Transition Economies. <https://ssrn.com/abstract=414540> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.414540>.